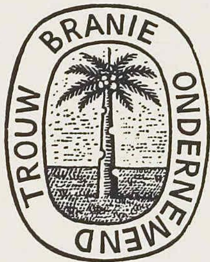

16e JAARGANG No. 6 1 OKTOBER 1971 - f 1.25

tong tong

HET ENIGE INDISCHE BLAD TER WERELD

BIJ DE VOORPLAAT

De Roep

maanlicht over een baai... een strand
dat verlangend ligt te wachten... op
een eenzame stap... palmen die zachtjes
praten over vroeger... toen er nog
heimwee was... en de branding af en aan
af en aan...
als een weemoedig wiegen... wiegen...
dromen gaan... dromen gaan...

dan, het geluid
ik weet niet wat het kloppen duidt
vaag ritmisch, onbestemd:
geef door geef door!
ik weet de boodschap niet
ik hoor enkel die klop:
geef door geef door: van droom tot daad!

en luider wordt wat vaag en ritmisch was
het gaat
van hart tot handen
een kali, kolkend
tussen rimboewanden

luister, luister! luider, luider
het ritme overstemt het bruisend bruin
en roept en roept...
totdat de roep begrepen wordt

dan
in hetzelfde ritme
dat tot luisteren dwong
paart zich het hart aan de tong tong:
geef door geef door
houd hen de TOEKOMST voor
opdat zij leven!
wát doen zij met het maanlicht
en de stranden
in de palmen van hun handen?

ik heb het heimweeplaatje
het verlangen
met ritmisch kloppen
aan de muur gehangen

Nina

Nina is zich ervan bewust dat Tong Tong veel meer is dan een tijdschrift van Indische mensen; veel meer dan de "rimboetelegraaf van Indonesië" waarnaar het tijdschrift genoemd is, ja zelfs meer dan het in wezen oer-democratische verbondenheids-bewustzijn van de Indonesische desa's: een oer-menselijke aangeborenheid van de wetenschap dat wij mensenbroeders zijn, waar ook ter aarde en voor alle tijden.

De stem van de Tong Tong is de vermaning om nooit te leven voor eigen profijt alleen, maar in dienst van de gemeenschap, altijd klaar om te helpen.

T.R.

Z.K.H. Prins Constantijn

Op 11 oktober viert de jongste zoon van het Kroonprinselijk paar, Prins Constantijn, zijn tweede verjaardag. Ter gelegenheid hiervan bieden wij de jarige prins onze hartelijke gelukwensen aan en wensen hem temidden van de Koninklijke familie een feestelijke dag toe!

tong tong

ONAFH. IND. TIJDSCHR. — 16e JAARG. No. 6
Pr. Mauritsl. 36, Den Haag - Telegramadres: Tong Tong DenHaag - Tel. 070-54.55.00/54.55.01 - Giro 6685
Uitgave: Publ. en Handel Mij Tong Tong N.V.
Directie en Hoofdredactie: Tjalie Robinson.
2de Redacteur: G. H. Bartman, Willem Klooslaan 38, Eindhoven.
Eind-redacteur: Ch. Manders

Verschijnt de 1ste en 15de van iedere maand. Prijs per nummer *f* 1,25. Abt. Nederl.: kwart. *f* 7,—; halfj. *f* 13,75; jaar *f* 27,50. Abt. Europa: jaar *f* 33,—. **Buiten Europa:** jaar *f* 38,—.
Abt. (per jaar en per luchtpost): Australië en Nw. Zeeland *f* 73,—; Indonesië *f* 68,—; Z.-Afrika en Z.-Amerika *f* 58,—; Canada en Ver. Staten *f* 48; Maleisië en India *f* 55,—; Suriname en Antillen *f* 48,—.

ZOEKT OP BASIS VAN DE NUTTIGE ERVARINGEN IN DE GORDEL VAN SMARAGD NIEUWE INTERESSEN IN NEDERLAND TE WEKKEN VOOR DE TROPENGORDEL.

*

De directie behoudt zich het recht voor hen die schadelijk geacht worden voor het welzijn van Tong Tong als abonnee te weigeren of af te voeren.

ALLE ABONNEMENTSGELDEN ZIJN BIJ VOORUITBETALING VERSCHULDIGD. ADVERTENTIES KUNNEN ZONDER OPGAAF VAN REDENEN GEWEIGERD WORDEN.

OVER PENSIOEN

N.a.v. de buitengewoon sympathieke geste van de heer A. F. K. in Tong 2 nr. 4 van 1 september 1971, blz. 3, onder de titel "Als een plant", wil ik hieraan meedoen, hoewel zelf al bejaard en gepensioneerd, nl. "een pensioen voor Tjalie".

Wat Tjalie en Lilian samen hebben opgebouwd, het tijdschrift Tong 2, is voor velen een werkelijke behoefte. Onder de moeilijkste omstandigheden, Tjalie bejaard en ziek, gaat met zijn partner Lilian (en andere medewerkers) voort met dit waardevolle werk, dat aan zovelen steun en troost geeft. Wij lezen inzendingen uit alle werelddelen, interessante, geestige, vrolijke, maar ook trieste verhalen, waar soms ronduit heimwee spreekt of wij lezen dit tussen de regels door. Het doet goed, te weten dat we hierin niet alleen staan, het besef dat vele anderen dit ook zo voelen, en zo'n geestelijke steun is niet met geld te betalen. Jullie beiden werken voort, **voor ons!** En als Tjalie straks **niet meer kan,** en dan zonder pensioen moet leven? Tjalie en Lilian, beschouw dit gebaar NIET als "uit kassian" of iets dergelijks! Integendeel, de dank is **aan ons!** Wij doen dit uit Vriendschap, Dankbaarheid en Waardering! Meer hoef ik niet te zeggen, wij allen uit Indië begrijpen elkaar volledig. Ik zou U allen "Tong-Tongers" willen vragen hieraan mee te doen, al was het *f* 1,— (prijs van 4 sigaretten in een jaar), eventueel getekend met "N.N.", elk naar draagkracht. Eén keer maar, dan heeft Tjalie straks een "manga voor de dorst". Gottong rojong en resultaat-nja djempol! **Niet vergeten** op de giro te vermelden: **"voor pensioen van Tjalie".** Misschien ben ik pretentieus door dit stuk te schrijven, maar Tjalie zal mij begrijpen en het mij niet kwalijk nemen.

K.M.G.

*

Wij behandelen deze brief "ten voeten uit" omdat wij meer soortgelijke brieven ontvangen hebben. Van mensen die wij persoonlijk kennen en waarvan wij weten "hati-nja baik", dus die wij voor het hoofd zouden stoten met een pertinente weigering. Daarom deze brief van ons beiden en gericht aan alle lezers van TongTong. Het woord is aan Lilian:

Mag ik wat zeggen als bondgenoot van TongTong en Tjalie? Ik heb al vaker en eerder wat opgevangen over "pensioen" en telkens hoopte ik: laat het nooit wat worden. Want, echt, als ik het eerlijk mag zeggen: voor ons, voor mij hoeft het echt, helemaal niet. Ik ben grootgebracht door een vader zonder pensioen. Hij gaf een goedbetaalde gouvernementsbaan en een pensioen in ruil voor de muziek en de vrijheid. En ons gezin is er nooit tekort aan gedaan. Integendeel, toen al onze pensioengerechtigde kennissen rondliepen met diepe rimpels van ergernis en verdrietelijkheden over een (blijkbaar altijd) in alles tekortschietende regering, toen werd ons die zorg bespaard. Wie niets heeft, hoeft niets te verwachten. Wie niets te verwachten heeft, wordt nooit teleurgesteld. En nog steeds ben ik diep begaan met hen die tot hun dood toe zullen moeten blijven smeken, vechten en huilen om allerlei uitkeringen waarop ze recht menen te hebben! En niet krijgen.

Tjalie en ik hebben geen recht op pensioen. TongTong hebben we met alle consequenties van onzekerheid van bestaan aanvaard. Tjalie had braaf onderwijzer kunnen blijven en dan was ons bestaan rijkelijk verzekerd geweest. Ik had in mijn goedbetaalde, gemakkelijke ambtenaressenbaan kunnen blijven. En dan had ik mijn recht op pensioen eerlijk verdiend.

Wat wij echter nu verdiend hebben met TongTong is niet in geld uit te drukken: werkelijke vriendschap, werkelijk medeleven en waardering voor het werk dat wij met TongTong en voor TongTong opbrachten. Waarom móét alles met geld betaald worden?

Verder zit aan — wat mij betreft — afwijzing van dit "pensioen" toch nog een eigenbelangetje vast: als ik denk aan al die lastergrage tongen en de kwaaddenkende hersentjes die nu al geloven dat Tjalie en ik voortdurend op stap zijn met Fonds 60.000 en de Bruine Bus (ja, die zijn er ook!), dan moeten we er niet aan denken wat ons met dit pensioen te wachten staat! Jammer van de totaal-vriendschap die we opgebouwd hebben. En die we graag houden zoals ze nu is.

Nogmaals: dank lieve mensen, maar het blijft toch: Néén. Dánk U!

LILIAN DUCELLE

NOG EVEN DJOCJA

Dank, in de eerste plaats voor het plaatsen van het stukje over Djocja. Tot m'n spijt is er echter een fout ingeslopen, Het blijkt, dat de Mulo eerst in de Kampementstraat was; doch daarna ook een paar jaar op Ngupassan, en vervolgens in de Kota Baroe.

Zo, dat was dat, maar nu wilde ik graag nog iets anders recht zetten.

De grotten, waar meneer Kiliaan over spreekt, ken ik niet en heb ik ook nooit gezien. Dan was ik in Patjitan lang voor '41; wel rommelde het reeds in Europa. Maar meneer van Vliet is verder niet goed ingelicht. Er heeft nl. nooit een drukkerij Misset bestaan in Djokja. Er was wel een sigaren zaak F. C. Misset, die tot '21 aan mijn vader behoorde. Wij woonden toen ook in Djokja en wel Tugu 13 en zijn altijd in Djokja op school geweest. Iemand, die H. Misset zou heten, ken ik niet. Er heeft inderdaad een drukkerij bestaan in... Semarang. Deze was van m'n oom, C. A. Misset. Mijn oom en m'n vader waren volle neven van de zeker U heel goed bekende Pa van der Steur. Dit alles moest me even van het hart.

AFSCHEIDSBRIEF UIT HET KAMP NA 28 JAAR TERECHT

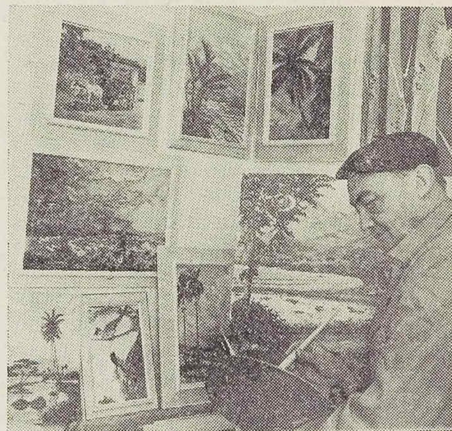
Zoals men in verschillende dagbladen heeft kunnen lezen, is door een wonderlijk toeval een afscheidsbrief, in mei 1943 door de Heer Perquin in een interneringskamp op Midden-Java aan zijn gezin geschreven, na 28 jaar bij de nabestaanden in Nederland terechtgekomen.

Nadat de moeder van de jongen, die de brieven tussen een oud schaakbord had ontdekt, vergeefs had geprobeerd, de familie op te sporen, werd door haar in Tong Tong, het tijdschrift voor "Indonesische Nederlanders" (sic!), zoals de Provinciale Zeeuwse Courant opmerkt, een advertentie geplaatst.

Weer eens een bewijs, hoe door het lezen van ons blad steeds weer verloren gegane contacten gelegd worden!

Red.

HERMAN SIGMOND

Hierbij plaatsen wij, zoals wij van tijd tot tijd wel meer doen, de foto van een Indische kunstenaar.

Oud-Batavianen zullen in hem herkennen Herman Sigmond, geboren en getogen in Betawi.

Tijdens zijn H.B.S. - tijd waarin hij de K.W. III en de Chr· A.M.S.-B bezocht, ontwikkelde Herman zijn talenten onder leiding van zijn tekenleraren Truijen en de later beroemd geworden Moderne Ouborg. Op de A.M.S. had hij les bij Mevrouw van Bovene.

In zijn K.W. III tijd was hij een enthousiast deelnemer aan de jaarlijkse teken- en schilderwedstrijden, waarbij hij driemaal een prijs behaalde, waaronder een eerste prijs.

Later was zijn leermeester de bekende Javaanse schilder Mas Pringadi (behorende tot de school van kunstenaars als Dézentjé, Elandt, Homberg en Abdoellah), die een schildersschool had aan de Gang Djaksa en die werkzaam was als hoofdtekenaar op het hoofdkantoor van het kadaster onder de vader van leerling, wijlen de heer E. Sigmond, toentertijd Hoofd van de Kadastrale Dienst van Ned. Indië.

Na zijn vestiging in Nederland is Herman Sigmond in 1960 weer begonnen met schilderen, na 30 jaar geen penseel meer te hebben aangeraakt. Enige jaren geleden exposeerde hij op een Pasar Malam in Utrecht.

Binnenkomende in het gastvrije huis van de Sigmonds valt het oog meteen op zijn werk: glatiks, een bloeiende flamboyant, een toekang saté, de Tangkuban Prahu, dit alles wordt door het zien van zijn schilderijen weer levende werkelijkheid.

Het gastvrije huis aan van Eestersingel 18 te Alblasserdam, staat voor belangstellenden na het maken van een telefonische afspraak (tel. 01859-2918) altijd open!

– Ch. M.

ONDER "PESSIMISTEN"

Het wordt nooit met zoveel woorden in de kranten en tijdschriften gezegd, maar vroeger of later is het toch in alle gesprekken van mensen onder elkaar een vraag die een ieder zich stelt: "Loopt de wereld op z'n eind?" Of minder wijds maar toch op hetzelfde neerkomend: "Loopt de beschaving op z'n eind?" Het zijn uiteraard altijd de zó ernstige mensen die zich dit afvragen, dat ze door anderen zwartgallig worden genoemd. Dus zeggen de "optimisten": luister er maar niet naar. Alles loopt best nog wel los (al hebben wij tot nog toe niemand ontmoet die ongeveer weet op wèlke wijze "alles zal loslopen").

De somberste geluiden komen wel van de zijde van de politici, voor wie overal oorlog aan de gang is of in de lucht hangt, maar aan vrede schijnt niemand meer te geloven. Het merkwaardigst is dat zelfs de conceptie of een droom van een heilstaat ontbreekt. Geen enkele regering, waar ook ter wereld, schijnt acceptabel te zijn. Sovjet Rusland heeft afgedaan als droomstaat. Aan de kim gloort de dageraad van een herboren China, al blijft het met Korea, Vietnam, Malaysia, Formosa en zelfs Indonesië niet zo best zitten met een sterker wordend China.

En soortgelijke sombere voorspellingen hoort men ook als men met economen en industriëlen spreekt, onderwerpen die variëren vanaf de gevaarlijk schommelende valuta van vandaag tot de "eens uitgeput rakende olievelden omstreeks het jaar 2000". Ook al lacht men hier misschien over, de economen en industriëlen gaan in elk geval uit van niet weg te praten realiteiten.

Nieuwe zorgen zijn uiteraard de "milieuvervuiling" die veel erger is dan zelfs de somberste milieubeschermers afschilderen, en de "geestelijke milieuvervuiling": toenemende misdadigheid en onzedelijkheid, toenemende verslaafdheid aan verdovende middelen en daarnaast toenemende physieke aftakeling van generatie op generatie.

Eerlijk gezegd blijft het moeilijk praten met "onheilsvoorspellers". Zij hebben doorgaans hun materie zó diep onderzocht en hun betogen zó logisch opgebouwd — men kan ze alleen maar laten praten en luisteren. En geen lichtmotieven vindend op het laatst ook geloven in een totale ondergang.

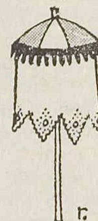
Alleen verzet ons instinct zich hiertegen. En geen woorden of motieven van tegenweer vindend, besluiten we alleen met de overtuiging: de mensheid is alle beschavingen door inderdaad telkens ten onder gegaan, maar ook weer boven gekomen met nieuwe levensbeginselen. Eén ding is zeker: uiteindelijk zegeviert het goede altijd. Zo lang wij nog leven dus, en ook al mochten wij niet kunnen ontkomen aan onze verkeerde driften en ideeën, laat ons daarnaast ook koppig altijd Het Goede doen zoveel wij kunnen. Opdat er altijd een "batig slot" blijve voor hen die na ons komen.

T.R.

W. N. J. M. ALLARD

Ook Pa Allard (hij liet zich door ons graag Pah Kolot noemen) is dezer dagen rustig de Lange Weg de Wereld Uit gegaan. In zijn welgevuld leven was hij o.m. Lid der Algemene Rekenkamer in Ned. Indië en Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Hij werd 84 jaar oud en leidde de laatste jaren van zijn leven een vrij eenzaam bestaan. Wie heeft in deze moderne drukke tijd nog tijd voor Alte Kameraden?

Toch hebben wij nimmer een klacht over de lippen horen komen van deze veteraan van Levensmoed. 'Hij ging moedig en koppig zijn eigen gang, tot de laatste minuut vol met gelukkige gedachten aan Indië. Tot de laatste minuut dus een voorbeeld ter navolging voor iedere Indischman. Wie in zijn leven mensen als Allard tot zijn vrienden heeft mogen rekenen, heeft waarlijk goed geleefd.

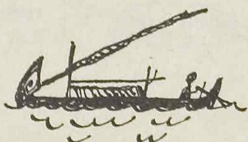

EEN NAAM VELOREN

In sommige Nederlandse bladen stond als onbelangrijk berichtje weggescholen het volgende nieuwtje:

Naamsverandering — De Indonesische regering heeft de naam van Makassar, hoofdstad van Sulawesi (Celebes), gewijzigd in Udjung Pandang. Een reden voor de naamsverandering is niet gegeven.

Inderdaad zal in Nederland niemand rouwig zijn om een veranderde naam in Indonesië, maar voor ALLE Indischgasten is het verloren gaan van de naam Makassar een verlies dat velen van ons erg zal aangrijpen. Tong Tong betreurt het dat gedurende zijn bestaan weinig tot niets in dit blad heeft gestaan over de stad van vechters en historische zeerovers, die o.a. zijn naam gaf aan een fraai model prauw, die door ons nog zeer lang in gedachten bewaard zal blijven...

WIE EERST?

N.a.v. de verhalen in TongTong over Hotels en scholen valt het mij op, dat het allemaal verhalen zijn uit Java, terwijl ik vanaf mijn 5e maand tot 21e jaar (tot na de oorlog) bijna helemaal, behalve in de oorlog (toen op Java) heb gewoond en geleefd op (S)umatras (O)ostkust. En daar nog wel wat goede herinneringen aan heb. Nu is mijn vraag: kunt U niet de vraag plaatsen, of iemand zo goed wil zijn om eens verhalen over die streek te schrijven, graag e.e.a. ook over de P.S.V. Planterschool Vereniging te Brastagi, maar verder ook over de plaatsen, waar ik woonde: Medan, Tandjong Balei, Rantau Prapat Bindjei, Kaban Djahe, en niet te vergeten ook Prapat aan het Toba-meer. Als er verhalen los komen, kan ik misschien ook nog wat toevoegen.

A. de Haak

Helaas kunnen we per TongTong geen "bestellingen plaatsen" bij onze lezers. Alle copy komt "vanzelf" binnen... of niet. Als dus niemand over de buitengewesten schrijft, komt dat gewoon omdat abonnees uit de buitengewesten nooit wat inzenden! Als lezer de Haak nu eens probeerde iets te vertellen van de plaatsen die hij hier noemt? Hij zal verbaasd zijn hoeveel andere lezers er op inhaken. Veel mensen denken dat ze niet schrijven kunnen. Maar wij verlangen geen schrijfkunst; wij verlangen alleen **brieven** van onze lezers. En brieven schrijven kan toch iedereen? Probeer het gerust. Neem een schoon blad papier en schrijf: Beste Tjalie, Ik heb gewoond in...... (vul maar in), maar herinner me alleen maar...... (vul maar in). U merkt straks zelf hoe "lekker" U op gang komt! - Red.

WELK HANDJE!

Veertig kleine, roerige Chineesjes, — voorklasse, 2e Hollands Chinese school in de Willemslaan — Batavia. Ik moest ze Hollands leren, spreken, zingen, hollandse spelletjes en hollands marcheren: Links - rechts, links - rechts.

Wisten zij dit wel in het Maleis? Dit moest ik eerst weten en vroeg.

"Kodok" op de voorste bank, klein watervlug kereltje met nogal groot hoofd, grote ronde vraagoogjes onder geestige Pierrotwenkbrauwen, tuitte zijn kleine ronde mondje om het 't eerst te kunnen zeggen.

Zijn rechterhandje hoog boven alles uitzwaaiend, gooide hij eruit: Inamma bilang, ini tangan makan, - daarna met z'n linkerhandje omhoog: - ini tangan tjèbok.

(rechterhand is om te eten, linkerhand om je bibs mee te wassen).

Eva Cuee

Bali Beach Hotel, Eén Steenmassa

(Uit de BERITA YUDHA van 11 aug.:)

"Enorm! Overweldigend!" Dit waren de woorden die Maud Ritman bezigde tot haar Indonesische vrienden toen ze het had over Djakarta, d.w.z. het Djakarta dat zij kende tot 1956. Omstreeks die tijd, na tientallen jaren in Indonesië, dat haar tweede vaderland is geworden, te hebben gesleten, vertrok zij met haar echtgenoot en een bezwaard hart naar Nederland; "daar bij die molen", daar hebben zij zich voor goed gevestigd.

Het was circa die tijd dat de verhouding tussen Indonesië en Nederland haar hoogtepunt scheen te hebben bereikt.

Vijftien jaren zijn inmiddels verstreken. Een maand geleden echter is het echtpaar Ritman weer naar Djakarta teruggekeerd voor een bezoek van ongeveer 6 maanden, als gast van een van hun goede vrienden, de vooraanstaande Nederlandse entrepreneur Dr. I. H. M. Schmutzer die momenteel in Djakarta vertoeft.

In een korte spanne tijds, dadelijk na hun aankomst in Indonesië, hebben Paatje Ritman (dit is namelijk zijn bijnaam onder de voormalige Djakartaanse verslaggevers) en Maud geheel Djakarta doorkruist, dat ze nog terug herkennen van tempo doeloe. Ze bezochten Bogor, gingen met vakantie naar de Poentjak, naar Bandoeng en Bali.

Het echtpaar heeft in Nederland veel gelezen over de veranderingen die Djakarta vooral onder leiding van gouverneur Ali Sadikin heeft ondergaan.

Ze waren echter volkomen onder de indruk van het weerzien met Djakarta in drie dimensies. Hoe intens is de metamorphose geweest van het Djakarta van 1956 tot dat van 1971! Met haar verdiepingsgebouwen, de uitgestrekte Senajan sportterreinen, de rijstroken van de Djakarta Bypass waar destijds maar een smalle weg doorheen liep. Antjol dat tot Bina Ria was omgetoverd met al die huisjes, de transformatie van de Chinese kamp tot het moderne Glodok en wat dies meer zij.

Temidden van die moderne constructies en prachtige woningen in de verschillende stadsgedeelten zijn echter nog oude gebouwen te bespeuren, zoals het Hotel des Galleries in de omgeving van de Harmonie, welke nu een hele smerige indruk maakt.

Straten die de Ritman's vroeger hebben gekend als betrekkelijk stil zijn tot drukke verkeersaders uitgegroeid met een gekrioel van allerhande voertuigen en, niet te vergeten, de eindeloze stroom van duizenden betjaks, gelijk een zwerm mieren. Een druk verkeer is eveneens te bespeuren in de voormalige élite buurten waar de Oranje Boulevard en Van Heutz Boulevard doorheen liepen, welke straten thans zijn herdoopt in respectievelijk Djalan Diponegoro en Djalan Tengku Umar.

Nu wat anders, Paatje Ritman die vroeger onder het corps Djakartaanse verslaggevers bekend stond als een bejaard, maar kras en opgewekt man, heeft volgens vrienden eveneens een verandering doorgemaakt, althans uiterlijk. Hij ziet er al erg oud uit (naar gissingen moet hij nu al minstens 75 zijn) en als hij loopt doet hij het kalmpjes aan met behulp van een wandelstok. Maar, als hij eenmaal op zijn praatstoel zit, aan het gekscheren slaat en men zijn rake antwoorden op vragen van zijn vrienden in aanmerking neemt, dan is het, alsof die oude Ritman weer voor je geest komt te staan.

Dit bleek overduidelijk gepasseerde zaterdag (d.i. 7 augustus 1971 — AST) in een ontmoeting met vroegere vrienden onder de auspiciën van B.M. en Herawati Diah in hun woning aan de Djalan Diponegoro, die sinds kort was omgetoverd tot Hotel "Wisma Ambasador" (Huize Ambassadeur —AST)

Van oudsher was Paatje en Maud Ritman's savoir vivre met Indonesische verslaggevers altijd even intiem geweest, vooral gedurende de periode na de onafhankelijkheidsverklaring van Indonesië, toen Ritman nog hoofdredacteur was van het Nederlandse dagblad de "Nieuwsgier". Hij was erg aangedaan bij het weerzien van zijn collega's van tempo doeloe. Deze waren, behalve het echtpaar Diah, Rosihan Anwar, Mochtar Loebis, Tasrif en anderen.

Paatje Ritman wist nog te vertellen, hoe hij "in the early fifties" deelnam aan de demonstraties uitgaande van de Indonesische Journalisten Vereniging, de PWI, ter verdediging van Asa Bafagih tegen wie de Procureur-Generaal maatregelen had getroffen.

Hij wist ook nog te vertellen, hoe hij samen met Anwar Tjokroaminoto in een cel was opgesloten door de Militaire Politie, maar later, toen hij weer op vrije voeten was gelaten, Anwar terugzag in het Paleis — Ritman sprak over het Paleis Noordwijk — toen deze tot minister was benoemd.

Maud's commentaar over Bali was identiek aan dat van de andere Europese toeristen. Ze betreurde de trotse architectonische contouren van het Bali Beach Hotel temidden van de mooie natuur en de Balise wereld van de kunst.

Ze noemde de hele structuur van dit hotel "één stenenmassa" temidden van een prachtige panorama.

Maud was zo enthousiast over Djakarta dat ze niet verbitterd was, toen verleden week, tijdens de Djakarta Fair, zij tot de ontdekking kwam dat een stomme zakkenroller op het punt stond een ingreep te doen op haar lederen tas met een Gillette mesje (het Indonesisch bezigt hiervoor de term "disilet" — AST). De lievelings tas vertoonde nog de lidtekenen van deze ingreep! Haar commentaar: "Ach, overal vind je thans zakkenrollers, ook in verschillende grote steden in Nederland."

Maud glimlachte en vertelde verder over haar weerzien met Djakarta.

UIT EEN BRIEF

Van een Indischman met een heel oude en goede naam in Indië, die onlangs een bezoek bracht aan Indonesië, ontvingen wij een lange brief met hoofdzakelijk bevindingen van de groei en bloei van de GIKI in Surabaja.

De brief besluit met dit aangename nieuws:

Het was voor mij een belevenis een avond te vertoeven in de kring van de Indo-Indonesische gemeenschap, die Dr. Sutjahjo om zich heen heeft verzameld. Er waren vele oud-leden van het I.E.V. aanwezig en zelfs enkele asli's, allen echter met dezelfde gemeenschapszin en in harmonie met elkaar, voortbouwende op de beginselen van het I.E.V., een centrum te vormen voor de wederinvoering en verdere instandhouding van het achterop geraakte Nederlands. Dit streven verdient m.i. alle steun en medewerking.

Dr. Sutjahjo heeft mij verzocht zijn hartelijke groeten te doen aan Tjalie Robinson en zijn medewerkers van Tong Tong, aan wie hij veel dank is verschuldigd, van welke taak ik mij hierbij kwijt.

Vanaf deze plaats wil ik Dr. Sutjahjo alle succes toewensen bij zijn werk ten bate van de Indo-Europese gemeenschap te Surabaja.

F. van Sprëw

*

KERST, RAMADAN EN LEBARAN

Vooruit kijkend (en werkend) naar het Kerstnummer van over drie maanden, willen wij de lezers die nog een kerstverhaal hebben liggen of vast van plan zijn er één te schrijven, verzoeken dit zo spoedig mogelijk te doen. Zoals U weet, is daarvoor ook Oude- en Nieuwejaarscopy geschikt. Stuur maar op en bij voorbaat terima kasih!

*

Ook vallen al gauw voor onze vrienden in Indonesië de Lebaran, waarvoor U twee dagen memoriseren moet: het begin van Ramadan op 21 oktober en de Lebaran op 19 november. Wie nog brieven te versturen heeft of pakjes te verzenden, NU is het de tijd!

"Utje Minta Do'a Terus"

Utje, als leerling verpleegster, vóór het ongeluk, februari 1971.

Utje is de naam van een Indonesisch meisje. U moet de naam dus uitspreken als "Oetje". Boven dit artikel staat "Oetje vraagt of we willen voortgaan voor haar te bidden." Is er dan sprake van een grote nood of ramp, waarvoor bidden belangrijker is dan andere hulp?

Ja.

Enkele maanden terug zat het verpleegstertje Utje in de trein voor een kort reisje. De trein ontspoorde en de wagon waarin Utje zat, vloog in brand. Utje werd verschrikkelijk verminkt, maar bracht er wonder boven wonder 't leven van af. Al waren de verminkingen van die aard, dat toen er een foto van verscheen in een krant, bewogenheid en medeleven werd opgewekt in brede kring. Van alle kanten werd hulp aangeboden, ook van een goede vriend van ons: de weesjes van het wezengesticht Pa van der Steur. Zo kwamen wij het te weten.

Intussen had zich een actie-comité gevormd, gepresideerd door een Djakarta'se dame, Mrs. Hoegeng, die onder de naam **Roselani** alle hulp coördineerde. De grootste hulp werd al direct geboden door de KLM, die direct een luchtreis aanbood naar Nederland, waar een staf geneesheren in Utrecht zijn diensten beschikbaar stelde.

Direct werd contact opgenomen met de behandelende geneesheer in Djakarta, Dr. Munadjat, en een specialist vloog over om met raad en daad bij te staan.

Toen bleek dat Dr. Munadjat en zijn staf de reeks operaties en transplantaties zelf aan konden, werd besloten de hulp van Utrecht niet te aanvaarden, maar Utje zélf te behandelen in Indonesië.

Hoewel we wél wat onthutst waren (welk een prachtig aanbod!), konden we bij nader inzien het besluit van het Comité volkomen begrijpen. Het Indonesische volk voelt zich Onafhankelijk in de strictste zin van het woord. En als ook de medici in Nederland het Indonesische doktorenteam volkomen bekwaam achten, waarom zou men zich dan nóg door het buitenland laten "bedokteren"?

Alle kwaad en wee waardoor andere volkeren bedreigd kunnen worden bedreigen ook Indonesië. Hoe gauwer men "getraind" raakt, hoe beter! Ons rest nu alleen nog de wens dat Utje zo goed mogelijk genezen mag. Als we het genezingsproces op een afstand volgen, maken we kennis met al het leed dat menselijkerwijs mogelijk is, maar waarover we zelden kúnnen denken. Wat het dringendste gebeuren moest was o.a. het zorgen dat Utje weer slapen kon. Want haar oogleden waren verbrand en Utje lag vijf maanden met open ogen, vóórdat de eerste transplantatie mogelijk was: een paar oogleden (gesneden uit haar dij), die maakten dat ze haar ogen sluiten en openen kon naar believen. Deze eerste transplantatie is intussen goed gelukt. Deze maand zou de tweede ingreep volgen.

Intussen horen we van mevr. Hoegeng dat onze *f* 500,— uit de Bruine Bus ontvangen zijn, terwijl van andere zijde b.v. een transistor radio en lectuur ontvangen werden. Zo is dus Utje's lange wake naar haar beterschap begonnen met vele vrienden om haarheen.

Elke transplantatie moet eerst volledig genezen zijn als weer aan een nieuwe begonnen wordt.

We geloven niet beter te kunnen doen, dan dit dappere patientje in Uw aller aandacht aan te bevelen. Wat U haar sturen kunt aan alles wat een opgroeiend meisje van de leeftijd van een verpleegstertje nodig kan hebben, stuur dat dan. Het adres is:

Roselani
Djalan Madura 8
Djakarta
Indonesia
(Untuk dompet Utje)

Denk er om, pakketjes altijd **aangetekend** te versturen. Het kost maar een paar kwartjes meer, maar goede overkomst is gegarandeerd.

Eens zal dit schrikbeeld vergeten zijn, en Utje ongeveer hetzelfde frisse vrolijke toetje hebben als voor het ongeluk. Pas als wij beseffen dat 90% van de ziekten van vandaag vijf eeuwen geleden ongeneeslijk waren beseffen wij hoe elk leed niet alleen wanhoop voortbracht, maar dat menslievendheid, volharding en bekwaamheid in steeds stijgende lijn tot bijkans volmaakte medische wetenschap van thans voerden.

Aan het ziekbed van Utje zijn wij vol optimisme.

Wie geld wil overmaken, kan dat doen via de **ABN** (Algemene Bank Nederland) alweer met bovenstaand adres.

Utje is van Indische afkomst (haar moeder is een Van Polanen Petel), waaruit moge blijken dat er toch een breder en dieper verwantschap bestaat tussen ons en het Indonesische volk. Het zal een ieder ongetwijfeld goed doen te weten dat haar hele volk direct behoedend om haar ziekbed geschaard stond toen ze in nood verkeerde. Als allen willen denken om deze ene, is een aan Indischgasten bekende leus ("...allen voor één!"...) werkelijkheid geworden. Vandaag ontvingen wij een brief met Utje's woorden van dank voor onze eerste *f* 500,— uit onze Bruine Bus (ziet U wel hoe goed die Bus is?) en de roerende wens van een jong en mooi meisje: "Utje vraagt of we voor haar willen blijven bidden." want, weet U, hóe sceptisch iedereen erover denkt: bidden hélpt! Intussen (want we weten dat de leuze zegt: bid EN WERK!) hopen we dat in elk geval onze Bruine Bus werkzaam mag blijven.

Fotografische reportages van andere behandelingen van massale brandwonden hebben ons overtuigd dat de moderne wetenschap tot wonderen in staat is. Niets minder wensen we Utje uiteindelijk toe. Onze beste wensen vergezellen ook Dr. Munadjat en zijn staf. Zij hebben niet alleen Utje's leven, maar ook haar toekomst in handen. En óns geloof in de menselijke wil om te blijven streven naar het mooiste. ook alles verloren schijnt.

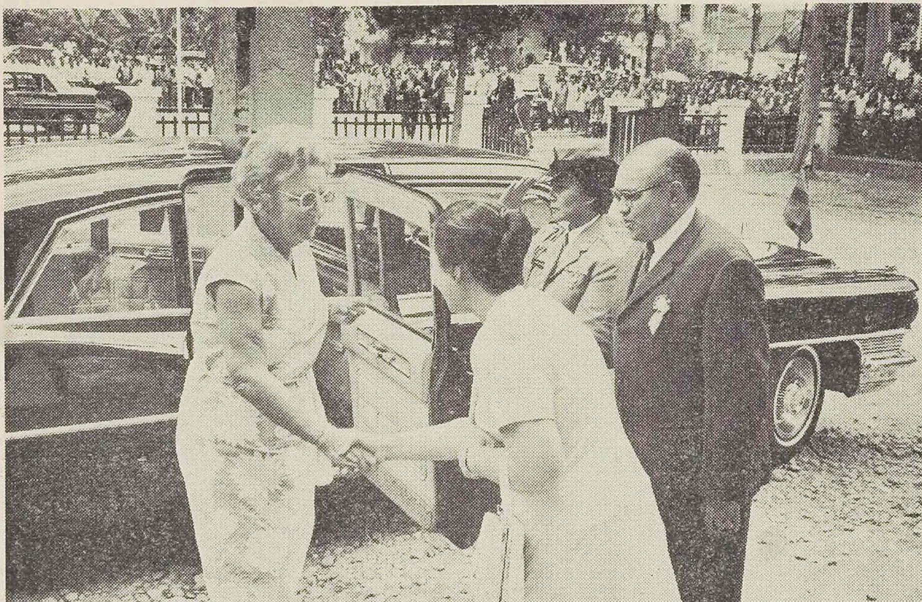
T.R.

HIDOEP TEROES!
fonds 60.000

Incomplete lijst van stortingen in augustus 1971:

Mej. J. E. Andoetoe 10.—; W. Boverhof 10.—; R. A. Bierie 10.—; O. Bruinsma10.—; E. L. Boon v. Ochssee 10.—; H. Brandon 18.—; H. M. Carpentier-Alting 10.—; Mej. W. S. Castens 10.—; K. S. v. Dalm 10.—; J. Deighton 10.—; Ir. F. Engelken 25.—; J. H. Elmendorp 10.—; F. F. Hornung 10.—; G. L. Holtzapfel 10.—; R. den Haan 132.50; M. A. Huster 10.—; H. Hamilton 10.—; W. Huizing 12.50; W. Intveld 20.—; Mw. A. M. M. Israël-Spijker 10.—; J. Ingenluyff 10.—; E. Intveld 30.—; J. Jaski 10.—; Mej. A. M. C. Koch 10.—; Mej. F. E. Kuypers 11.25; Mw. Kuiper 10.—; J. B. Loveriks 5.—; Mw. A. L. v. Leeuwen-Eisinger 10.—; K. C. J. Lugten 10.—; A. de Leur 25.—; N.N. 10.—; C. E. L. Nardten 10.—; N.N. 25.—; W. Oltmans 10.—; G. J. K. Pesch 10.—; J. W. Pfaeltzer 10.—; Hr. & Mw. G. F. Pesch 10.—; Mej. A. L. Polack 10.—; J. F. Rohder 10.—; J. H. Sleurink 10.—; Mej. D. C. Stijl 10.—; L. E. Stritzko Golder 10.—; Mw. J. M. B. Smit 12.50; P. M. Verleije 25.—; C. Valenbreder 25.—; M. G. Vervloet-Bruins 10.—; E. C. Wernink 20.—; A. Wijtman 10.—; F. W. de Waal-Malefijt 4,60; Mw. E. Ph. Wuller-Kneefel 10,—; B. R. de Willigen 10,—.

Totaal per 1 september 1971 *f* 35.135,65.

Drie Indo's verwelkomen Hare Majesteit de Koningin bij haar bezoek aan de Nederlandse Bibliotheek, Karta Pustaka, te Jogjakarta. Van links naar rechts: Mevr. Sim-Piontek, secretaresse van de bibliotheek; Majoor Loes Coldenhof, Korps Wanita Angkatan Laut; Pater Dick Geldorp, vice-voorzitter van Karta Pustaka.

BOER OP KLOMPEN

Bij de ontmoeting van H.M. de Koningin met de Nederl. gemeenschap te Jogjakarta waren met opzet niet alleen "paspoort Nederlanders" uitgenodigd, maar ook WNI's die zich hoe dan ook nog cultureel met Nederland verbonden wisten. Ook een oude Indische dame, gekleed in sarong en kabaja, werd aan H.M. voorgesteld. Naderhand werd zij aangeklampt door een Nederlandse journalist die haar vroeg: "En Mevrouw, sinds wanneer bent U Nederlandse?". Volkomen overrompeld door deze vraag wist de dame in kwestie niets te antwoorden. Waarop een andere Nederlander zijn collega smalend dit commentaar gaf: "Je ziet toch wel dat dit geen Nederlandse is......"

O Belanda, o Belanda, wanneer zul je nou eens afleren je stamgenoten alleen maar te herkennen wanneer ze als een boer op klompen zijn uitgedost? Kasihan.

Dick Geldorp

*

Er zijn lezers die zich er misschien aan zullen ergeren dat sommige mensen zo zelfbewust voor de naam "Indo" uit komen. Laat ons hun dit genoegen voor een enkele keer gunnen. Want ook al denkt men hier dat de naam Indo met de volgende generatie "uitgestorven" zal zijn, anderen zijn er van overtuigd dat omstreeks het jaar 2000 die naam in volle eer hersteld zal zijn. Omdat namelijk met vorige generaties het "maloe" zijn om de naam Indo verdwijnen zal, maar de algemeen toenemende behoefte aan ware identiteit over de hele wereld merkbaar zal zijn.

In T.T. no. 5 werd in het artikel "Koninklijk Bezoek" (pag. 12) melding gemaakt van het bezoek dat H.M. de Koningin en de Prins brachten aan het Blinden Tehuis te Bandoeng.
Op de foto directie en vertegenwoordigsters van "Blindenzorg Indonesia": zittend in het midden Mevr. J. Mantiri, staande rechts Mevr. Sumarjo, met Mevr. Kadarsan de bouwsters en stuwende kracht van "Blindenzorg Indonesia".

Nog meer zotte rijmpjes

N.a.v. rijmpje 6 op blz. 8 van Tong-Tong van 15-6-1971. (Boer nas koppen, ti does tollen).

Een djalak-rijmpje:
Een djalak pikt aan een
karbouwenstaart.
Kleuter Njootje, die naar hem kijkt,
zegt:
„Vogeltje, vogeltje, die daar pik,
Wat ben jij toch een viezerik."
De djalak antwoordt dan:
„Tjrèt, tjrèt, tjrèt boeninja djalak,
Dia bilang, tai kerbo enak.
Pik maar toe, tai ndah baoe,
Niets is zo lekker als die van een koe."

O. H. Kiliaan.

*

Het beste in het leven

Een priesteres van de voornaamste Griekse godin, Hera, had twee zonen. Toen op een feest van de godin hun moeder naar de tempel zou rijden, waren de ossen die de wagen zouden trekken, niet op tijd. Hierop trokken de jongens zelf de wagen naar het 45 stadiën ver gelegen heiligdom. De dankbare moeder vroeg de godin haar kinderen het beste te schenken, dat een mens in het leven kan geworden. Hera liet hen tijdens hun slaap in haar tempel sterven.

Een eigen tegelje!

Dit is een gezellig tegeltje, voorstellende de ons zo bekende flamboyant, die nogal moeilijk te maken was (in twee kleuren), maar na veel vijven en zessen is er toch een bijzonder aardig muurversierinkje door tot stand gekomen, dat het op een bescheiden plekje heel goed zal doen. Bijvoorbeeld in de vestibule om elke bezoeker een warm en typisch Indisch welkom toe te roepen. De voorraad is beperkt. Weet U wat U doet? Koop er twee. Eén voor Uzelf en één voor cadeau met a.s. Kerstmis voor goede kennissen! Normale afmetingen: 15 cm in het vierkant.

In elk huis zijn altijd blauwe muurtegeltjes. Behalve in Indische huizen; daar is dit tegeltje in vriendelijk groen en uitbundig rood een héél apart en origineel tropisch "waarmerk"!

Genealogie Van Erpecum (I)

door K. J. E. Kimmijser

Het familiewapen van het geslacht Van Erpecum

Uit Jan's goede stam
Deez' Boom wijd uitgespreydt
Haar eerste oirspronck nam

Erpecum is een gehucht van Groote Bragel, gelegen tussen Peer, Meeuwen en Ellicum, bij Bree in België, provincie "De Kempen".
De stamboom van de familie van Erpecum is samengesteld en getekend door Martinus Matkol de Jongh.

Omschrijving van het Familiewapen:

Gedeeld: a. in goud een sabel (zwarte) adelaar.
b. in goud vier Keel (rode) schuine spitsruiten, 1. 2. 1.

Gekroonde helm: kleur kroon = goud.
kleur helm = staalkleur.

Helmteken: een keel (rode) schuine spitsruit tussen een opstaande vlucht; kleur rechts sabel, kleur links keel.

Dekkleden: kleuren rechts sabel en goud; kleuren links keel en goud.

*

In het **Raadhuis te Geervliet** (Z.H.) bevinden zich zes tableaux, waarop 62 fraai geschilderde wapens voorkomen van de jaren 1588, 1654, 1699 en 1768 van twaalf families, waaronder ook Willem van Erpecum, zie No. 9.

Het schijnt, dat de Ruards (= plaatsvervanger van de vorst, dus stadhouder) deze borden hebben laten schilderen.

In de **Protestantse Kerk te Maasland** (Z.H.) hangt ook het wapen van Van Erpecum.

Deze genealogische studie plaatsen wij a. om de lezer in staat te stellen veel bekende namen van bekende families te traceren, b. om de lezer duidelijk te maken hoe vér ieder mens in Verleden (dus ook in de toekomst) geworteld is. En dat zulke opinies als: de volgende generatie is uit Indië weggeassimileerd volslagen lariekoek is. Van ieder uwer kan een achter-achter-achter kleinkind later nét zo'n genealogische stamboom "trekken" als deze van de Van Erpecums. Alleen dwazen denken dat het Leven is: "alleen ikke en dan op"; ook biologisch leven wij nog vele generaties voort.

Stamvader:

1 **Jan van Erpecum,** geb. te Antwerpen 1520, gehuwd te Antwerpen op 23 aug. 1550 in de O.L. Vrouwekerk Parochie Zuid met **Emerentia Wijgers** (Weijgers), geen nadere bijzonderheden bekend.
4 kinderen:

2 a. **Guilliam van Erpecum** geb. ...... overl. ...... Hij was Mr. in de Rechten, Advocaat-fiscaal en procureur-generaal van het Hof van Brabant en van de landen van Overmaze te 's-Gravenhage.

3 b. **Bastiaan van Erpecum** geb. ...... overl. ...... Naar Leiden vertrokken.

4 c. **Elisabeth van Erpecum** geb. ...... overl. ...... gehuwd met **Jan van Asterc,** geb. ...... naar Aken vertrokken.

5 d. **Karel van Erpecum,** Hij was koopman te Aken "in die gulde Rose under die Crem" (Krämerstrasse), Kerkmeester Luth. kerk geb. 1551, Overl. ...... gehuwd met **Eva von Peeren.** Dochter van Johann von Piern en Adelheid Lewen. geb. ...... overl. ...... 1 kind; voorts zes dooden.

6 **Jan van Erpecum,** geb. 1585 overl. 23 sept. 1636. Is 2 maal gehuwd. **Eerste** huwelijk op 16-7-1606 te Aken met **Engelhie Bellart,** geb. ...... overl. 27 sept. 1636. **Tweede** huwelijk met **Elisabeth de Wolff.** geb. ...... overl. ...... Elisabeth de Wolff is een familielid van Maaike de Wolff, de vrouw van de dichter Joost van den Vondel (1587-1679) 6 kinderen t.w.

7 1. **Jan van Erpecum,** Kapitein der Schutterij. geb. 1610, overl. ...... gehuwd met **Maria Pheijpher,** (geh. 8 april 1640 Amsterdam, Luth. Kerk) geb. 1615, overl. ......

8 2. **Abraham van Erpecum,** geb. 1633, overl. ...... gehuwd (aangetekend) 18-9-1666 met **Catrina van Gansepoel,** geb. ...... overl. ...... naar Bergen, Noorwegen vertrokken. Dit is het begin van de Noorse tak, die verderop uitvoerig wordt behandeld.

9 3. **Willem van Erpecum,** geb. 1612, overl. ......, gehuwd met **Claertje Gerbrand Pancras** op 29-10-1637 (geb. 1617) 5 kinderen; volgen later: 13 t/m 17.

10 4. **Karel van Erpecum,** geb. 1614, overl. ...... Ongehuwd

11 5. **Eva van Erpecum,** geb. ...... overl. ...... gehuwd met **Joost Bos,** geb. ...... overl. ...... naar Leipzig. Geen bijzonderheden bekend.

12 6. **Tanneke van Erpecum,** geb. 26-10-1619; overl. 25-2-1660 te Amsterdam. Ongehuwd. Bij haar overlijden maakte Joost van de Vondel (1587-1679) een grafschrift van zes dichtregels.

5 kinderen van **Willem van Erpecum** =9.

13 1. **Gerbrand Pancras van Erpecum.** Geb. 1638 te Amsterdam. Ongehuwd. Hij was luitenant bij de schutterij in 1670. Overl. ...... jong gestorven.

14 2. **Lodewijk van Erpecum.** Geb. ...... 1649 te Amsterdam; overl. ...... Gehuwd met **Elisabeth Sijen,** geb. 1649 te Amsterdam; overl. 26-10-1671. Geen bijzonderheden bekend. Ook op haar maakte Joost van den Vondel een gedicht bij haar overlijden.

15 3. **Willem van Erpecum.** geb. ......, overl. ...... jong gestorven. Geen verdere gegevens bekend.

16 4. **Alida van Erpecum.** geb. ...... overl. ...... Gehuwd met **Cornelis Willem Verdonck.** Kinderen allen jong gestorven.

17 5. **Jan van Erpecum.** geb. 1653. Op acte der Staten Generaal van 18 sept. 1682 is hij benoemd tot Gouverneur van Curaçao. Gehuwd met **Françoise ten Hove,** geb. ...... overl. ...... 5 kinderen, t.w.

18 1. **Willem van Erpecum,** geb. 1-10-1677 te Amsterdam, overl. 26-2-1755 te Den Haag. Gehuwd 4-6-1713 te Den Haag met **Françoise Fagel,** geb. 23-11-1680, overl. 9-6-1762, weduwe van Bijemont, Burgemeester van 's-Gravenhage.
Willem van Erpecum was advokaat en in 6 januari 1722 Advokaat Fiscaal van den Souvereinen Raad en later Procureur Generaal. Hij woonde in 1742 op het Buitenhof in Den Haag en had bovendien een buitengoed "Brassenhof" genaamd. Geen kinderen.

19 2. **Jan van Erpecum.** geb. ......, overl. ...... Geen gegevens.

20 3. **Karel van Erpecum.** geb. ......, overl. ...... Gehuwd met **Anna van Sonneveld,** geb. ......, overl. ...... Hij woonde in de Vlamingstraat, Den Haag. Haar vader was Notaris te Gouda. 1 kind, t.w.:

21 **Helena van Erpecum,** geb. 14-1-1746 te Gouda. Geen verdere gegevens.

22 4. **Jasper van Erpecum,** geb. 1679 te Segwaart, overl. 11-12-1750. Gehuwd met **Neeltje Krijne Hoogeveen** geb. 1685, overl. 9-3-1755. 9 kinderen. (zie 24 t/m 33)

23 5. **Aagje van Erpecum,** geb. ...... overl. ...... Geen gegevens bekend.

9 kinderen van Jasper van Erpecum. (zie 22)

24 1. **Karel van Erpecum,** geb. 31-5-1703 te Gouda, overl. 21-10-1727 te Koudekerk. Gehuwd met **Kornelija**

Groenendijk op 28-4-1726. Geb. 12-8-1703, overl. ...... Zij hadden 1 zoon, t.w.

25 Casparus van Erpecum, geb. 1-5-1727, overl. ...... Verder geen gegevens.

26 2. **Krijn van Erpecum**, geb. 20-11-1706 te Segwart, overl. 1707.

27 3. **Krijn van Erpecum**, geb. 17-9-1709, overl. 16-12-1711.

28 4. **Krijn van Erpecum**, geb. 23-9-1712 te Nootdorp, overl. ná 1790. Gehuwd met **Cornelia van Naarden Jansd.** Geb. ...... overl. 1768. 4 kinderen, (zie 34, 35, 36 en 40)

29 5. **Ariaantje van Erpecum**, geb. 19-10-1715, overl. ......

30 6. **Cornelis van Erpecum**, geb. 21-2-1718, overl. 29-5-1718.

31 7. **Helena van Erpecum**, geb. 5-8-1720, overl. 3-6-1721.

32 8. **Helena van Erpecum**, geb. 19-4-1724, overl. 3-6-1724.

33 9. **Karel van Erpecum**, geb. 3-11-1728 te Zegwaart, overl. 19-9-1799 te Schiedam. Gehuwd met **Anna Polderman** geb. maart 1726 te Vlaardingen, overl. 10-7-1808 te Schiedam. Dochter van Laurens Arendszn Polderman, en **Heijltje Manne.** 4 kinderen. (zie 41, 45, 46, 47)

Vier kinderen van **Krijn van Erpecum,** 28:

34 1. **Grietje van Erpecum**, geb. 30-8-1740 overl. aug. 1833 te Nootdorp (93 jaar). Gehuwd op gevorderde leeftijd met de weduwnaar **Cornelis van der Elst.** geb. ......, overl. ...... Zij liet een belangrijk vermogen na aan de Administrateur van der Mandele van Delft, die haar iedere week per rijtuig bezocht. De familieleden kregen legaten. Geen kinderen.

35 2. **Jasper van Erpecum**, geb. 1742, overl. 1796. Geen gegevens.

36 3. **Neeltje van Erpecum**, geb. 1745, overl. ...... In 1768 gehuwd met **Maarten van Vliet**, geb. ...... overl. ...... 3 kinderen: (zie 37, 38, 39)

37 a. **Elisabeth van Vliet.**

38 b. **Maria van Vliet.**

39 c. **Krijn van Vliet.** waarvan geen gegevens bekend zijn. Alleen, dat zij alle drie in 1790 nog in leven waren.

40 4. **Maria van Erpecum.** geb. 1747, overl. 1780. Geen gegevens.

Vier kinderen van Karel van Erpecum, 33, zijn:

41 1. **Neeltje van Erpecum**. geb. 25-7-1750, overl. 26-12-1809 te Schiedam Gehuwd met **Abraham van der Schalk.** Geb. 31-8-1746 te Schiedam, overl. 25-9-1792. Zoon van **Jan van der Schalk** en **Anna van der Valk.** 3 kinderen, t.w.

42 a. **Anna van der Schalk.** geb. 2-5-1775, overl. 17-8-1796. Geen gegevens.

43 b. **Cornelia van de Schalk.** geb. 16-8-1776, overl. 18-5-1777.

44 c. **Carolina van der Schalk.** geb. 5-12-1779, overl. ná 1809.

45 2. **Laurens van Erpecum.** geb. 29-11-1752, overl. 21-8-1803. Gehuwd met **Maria Uijterweer,** geb. 5-2-1756, overl. 30-5-1835 (79 jaar), dochter van **Abel Uijterweer,** en **Anna Verboon.** 7 kinderen, volgen: zie 48 t/m 54.

46 3e **Elisabeth van Erpecum**, geb. 14-5-1755, overl. ......

47 4e **Adriana van Erpecum**, geb. 13-3-1758, overl. 19-5-1765.

De 7 kinderen van **Laurens van Erpecum,** zie 45, zijn:

48 1. **Karel van Erpecum**, geb. 31-10-1779 overl. 9-12-1782 te Schiedam.

49 2. **Adrianus van Erpecum**, geb. 30-1-1781, overl. 27-2-1781 te Schiedam.

50 3. **Anna van Erpecum**, geb. 4-2-1783, overl. 19-9-1873 te Schiedam.

51 4. **Karel van Erpecum**, geb. 20-4-1785, overl. 21-5-1861 te Schiedam. Gehuwd met **Geertrui Amoureus** op 15 okt. 1825. geb. 7-2-1802, overl. 6-2-1850 te Schiedam. 12 kinderen, volgen zie 55 t/m 66.

52 5. **Abel van Erpecum**, geb. 30-9-1787, overl. 22-10-1787 te Schiedam.

53 6. **Abel Adrianus van Erpecum**, geb. 16-1-1789, overl. 9-9-1789 te Schiedam.

54 7. **Dr. Abraham van Erpecum**, geb. 14-12-1796, overl. 1-6-1838 te Amsterdam. Hij was Chirurgijn en Occultist. Gehuwd op 22 juni 1825 te Amsterdam met **Elisabeth Luyken**, geb. 25-3-1795, overl. 21-9-1836. Vier kinderen, volgen zie 67, 68, 69 en 70.

De 12 kinderen van **Karel van Erpecum,** zie 51, zijn:

55 1. **Johanna van Erpecum**, geb. 12-6-1827 te Schiedam, overl. 25-11-1896 te Rotterdam.

56 2. **Johannes van Erpecum**, geb. 5-2-1828 te Schiedam, overl. 5-9-1834 te Overschie.

57 3. **Gerrit van Erpecum,** geb. 15-11-1829 te Schiedam, overl. 24-1-1910 te Ermelo. Gehuwd met **Theresia Maria Ida van den Toorn,** geb. 21-10-1835 te Charlois, overl. 4-12-1922 te Antwerpen; dochter van **Nicolaas van den Toorn** en **Theresia Maria Ida Tullenens.** Gerrit van Erpecum is de samensteller van de Familieboeken I en II, waarin behalve de Hollandse tak, ook de Belgische en de Noorse tak uitvoerig is beschreven. Zij kregen acht kinderen; volgen later, zie 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77 en 79.

58 4. **Carolina Maria van Erpecum,** geb. 8-7-1832 te Schiedam, overl. 27-2-1862 te 's-Gravenmoer.

59 5. **Karel van Erpecum,** geb. 16-12-1833 te Schiedam, overl. 21-4-1835 te Overschie.

60 6. **Karel Johannes van Erpecum,** geb. 18-4-1835 te Schiedam, overl. 26-12-1912.

61 7. **Maria van Erpecum,** geb. 28-8-1836, overl. 11-8-1904 te Rotterdam.

62 8. **Laurens van Erpecum,** geb. 5-9-1837 overl. 3-6-1838 te Schiedam.

63 9. **Geertruida van Erpecum,** geb. 22-11-1839, overl. 22-11-1842 te Schiedam.

64 10. **een levenloos kind,** geb. 10-2-1848, begraven te Schiedam.

65 11. **Laurens van Erpecum,** geb. 13-9-1842, overl. 3-12-1842 te Schiedam.

66 12. **Geertruida Laurentia van Erpecum,** geb. 7-4-1846 te Schiedam, overl. 18-12-1872 te Schiedam. Ongehuwd Nadere bijzonderheden over enkele dezer 12 kinderen volgen later; zie ná nr. 79 en van nr. 80 t/m 87.

De vier kinderen van **Abraham van Erpecum,** zie 54, zijn:

67 1. **Laurens van Erpecum,** geb. 12-5-1826 te Amsterdam, overl. 5-4-1900 te Heemstede.

68 2. **Albert Christian van Erpecum,** geb. 8-7-1832, overl. 23-5-1863 te Amsterdam. Gehuwd 17-6-1857 te Rotterdam met **Virginie Sorillon,** geb. ...... te Rotterdam, overl. ...... te Parijs. Zij hadden één kind, 20 maanden oud; geb. 9-7-1858, overl. 23-2-1860 te Rotterdam.

69 3. **Maria Margaretha van Erpecum,** geb. 29-9-1830; ruim 14 jaar oud; overl. 25-11-1844 te Amsterdam.

70 4. **Gerrit van Erpecum,** geb. 5-6-1827 (bijna 6 maanden oud) overl. 28-11-1827

Nadere gegevens van de kinderen van

lees verder pag. 16

Een foto uit 1916: Dr. W. C. de Haas, officier van gezondheid, (geparenteerd aan het geslacht van Erpecum, en die in de volgende aflevering van dit artikel ter sprake komt) met zijn medewerkers in de kliniek van het militair hospitaal in Medan.

Varia Bahasa Indonesia

Met grote belangstelling heb ik de artikelen gelezen van de hand van dhrn W. F. W. Schardijn (TT van 1 juli 1971), H. Hamar (TT van 1 augustus 1971) en Drs. H. D. van Pernis (TT van resp. 15 juli en 15 augustus 1971) over verschillende aspecten van de Bahasa Indonesia.

Wat **kalang-kibut** betreft, dit woord heb ik in Indonesië uitsluitend horen bezigen door Indo's en niet door Indonesiërs om, wat men toen froeher pleegde te zeggen, "leuk te doen". *)

Dhr Hamar geeft wel de betekenis van het woord **karta** in **Djocjakarta**, maar helaas niet die van **Djocja**. In het Hindoe-Javaanse helden-dicht, de Ramajana (ook wel gespeld, Ramayana) wordt nl. gewag gemaakt van het rijk Kosala waar prins Rama vertoefde. De hoofdstad van dit rijk was **Ayodhya. Djocja** is hiernaar genoemd. De naam **Ayodhya** heeft men te zien als **A + yodhya.** Wat de "a" betreft, er zijn twee soorten "a's" in het Javaans bekend. Het Oud-Javaans kent namelijk een "a" ter aanduiding van een bezitsverhouding en deze "a" kan worden weggelaten zonder afbreuk te doen aan de betekenis van het woord waaraan het is gehecht, dus **aurip** betekent hetzelfde als **urip:** leven. En dan kent het Javaans een andere "a" ontleend aan het Sanskriet en in de spraakkunst genoemd alpha privans of "negative a".

Djakarta kent een groot bouwbureau genaamd **Nindya Karya.** Volgens een bestaande regel in de Sanskriet spraakkunst zou dit moeten zijn **Anindya Karya** (dus, met alpha privans) met de betekenis van "Deugdzaam Werk" (zie ons artikel TT van 15 juni 1969, waarin het een en ander is gezegd over **karya**). Bezien vanuit Sanskriet oogpunt moet **Nindya Karya** juist het tegenovergestelde betekenen van "Deugdzaam Werk", ergo, "Ondeugdzaam Werk". Hier blijkt duidelijk uit dat een regel bestaande in 't Oud-Javaans welke zegt dat de bezitsaanduidende "a" kan worden weggelaten **(aurip-urip)** klakkeloos is toegepast op de Sanskritische "a" dat evenwel een geheel andere functie heeft. **Ayodhya** betekent in het Sanskriet "Onoverwinnelijk" en, derhalve, **Ayodhyakarta:** "Onoverwinnelijke Stad". Door bovengenoemd gebruik, om de alpha privans weg te laten, toe te passen op deze naam verkrijgt **Yodhyakarta** of Djocjakarta de betekenis van "onoverwinnelijke Stad".

De vertaling van een artikel voorkomende in het tijdschrift "Tempo" van 5 juni 1971 door Drs. van Pernis is inderdaad zeer lezenswaardig, alleen jammer dat ik de originele Indonesische tekst niet in mijn bezit heb.

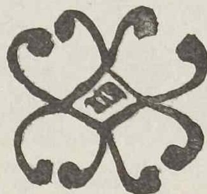
Over de persoonsnaam **Saimun** kan ik het volgende opmerken. Mijn (Indonesische) vrouw, die librarian is in de Library of Congress in Washington D.C. en dagelijks heeft te maken met Indonesische boeken wist mij te vertellen dat èn de naam **Saimun** èn die van **Sami'un** in Djakarta voorkomen, zo dat m.i. de naam gebezigd in het bovenaangehaalde stuk juist moet zijn. Bovendien een bekende Djakartaanse zanger heet **Sam Saimun!**

"Gehuurde helicopters", zoals men die in New York City kan aantreffen, bestaan in Indonesië nog niet. Met een **helitjak,** waarvan een foto hierbij gaat, ontleend aan de "Yudha Minggu" van 27 juni 1971, wordt niets anders bedoeld dan een gemotoriseerde betjak met Vespa motoraandrijving, waarbij de passagiers in een afgesloten compartiment zitten vóór de bestuurder; het compartiment gelijkt op een cockpit van een helicopter, vandaar de naam **helitjak**, welke m.i. een acronym moet zijn van **heli**kopter **betjak.** In Engelse vertaling zoiets als "heli-like betjak or pedicab". Er rijden momenteel in Djakarta pas ongeveer 50 van deze vehikels rond, die echter nooit in de lucht gaan!

En de **tjutbrai,** neen maar, het is volstrekt geen typische Betawise "uitvinding" in de vorm van een (heren)pantalon die heel strak zit om de heupen en na de knieën wijd "uitwaaiert", dus een soort "bell-bottom". Niets is minder waar, het heeft wel wat te maken met een pantalon die heel strak zit om de heupen maar niet verder gaat dan tot **boven** de knieën. Van een "uitwaaieren" is helemaal geen sprake, misschien wel van een "inwaaieren", als ik dit woord even mag creëren. De **tjutbrai** is een Amerikaanse uitvinding. De aantrekkelijke hostesses — **pramubakti** geheten in het Indonesisch — werkzaam op de Djakarta Fair (U weet toch wel, die bekende Pasar Gambir van toen froeher) hadden zich allemaal gestoken in deze **tjutbrai.** Zo stonden er een aantal lieftallige **pramubakti (Manjala, Bob!** zou de **anak Betawi** zeggen, waarmede hij dan zijn gevoelens wenst te vertolken in de geest van het Amerikaanse "gee, how groovy!") in een stand waar verversingen werden aangeboden. Indien de bezoeker antwoord kon geven op de door hen gestelde vragen, kreeg hij een coupon voor een gratis verversing.

Een verslaggever van "Berita Yudha" (19 juli 1971) wist de volgende opmerking te maken naar aanleiding van het bovenstaande: "Maar zodra ze (dat zijn die meisjes) al met je hebben gebabbeld, is je hele dorst in één slag verdwenen......" En weet U waarom, het komt allemaal natuurlijk door die **tjutbrai** of...... HOT PANTS!**) Ook dit woord moet — naar mijn bescheiden mening — een acronym zijn van kan**tjut brai** (van **birai** in het Javaans en **birahi** in het Indonesisch). De **kantjut** is natuurlijk de lendendoek; **brai, birai,** en **birahi** betekent "zich aangetrokken gevoelen door kleren, enz. voor het andere geslacht", zodat **tjutbrai** zoiets betekent als "pantalon waardoor men zich aangetrokken voelt tot de opposite sex". Manjala deh! Vóór de kreatie van **tjutbrai** gebruikte de pers vaak het woord **kolor anget** ("Yudha Minggu" van 28 maart 1971); **kolor** betekent "broekriem, koord" en **anget** het Engelse "hot".

A. Ed. Schmidgall-Tellings,
A(nak) B(etawi)

Het woord staat anders ook in Kramer's "Kamoes Indonesia".

**) Wij kregen twee verschillende informaties over de "tjutbrai", naar achteraf blijkt, dus beide fout. In het algemeen ontstaan in Indonesië vele begrippen (en namen) zó snel, dat ook Indonesiërs in Europa ze vaak nog niet eens kennen. Red.

SAMBI LOTO

De grote Encyclopaedie zegt: SAMBILATA = ANDROGRAPHIS PANICULATA Nees. Fam. ACANTHACEAE (Sadi lata: Sampiroto) Ki Ular (Soend).

Opgerichte kruidachtige plant met witte paars gestreepte bloemen en lijnvormige rolronde doosvr., die bij het openspringen de zaden met grote kracht wegslingeren. Geneesm. tegen slangenbeten. Komt in de Ind. Pharmacophee voor. Z. en ZO-Azië.

BRATAWALI = TINOSPORA CRISPA. Dield. Fam. Menispermaceae; ook ANSAWALI, Pantjasono (Send), Antawali, Gadel, Tah Tajungan, Ulan ulanan (Jav.) Windende heester, tot 5 m hoog, in bossen en kreupelhout beneden 300 m. De stengels treft men altijd b.d. Inh. Medicijnhandelaren aan. Ze zijn kenbaar aan hun wratachtige verhevenheden en smaken zeer bitter door de aanwezigheid van een bitterstof(?)

Alkaloïden zijn echter niet aangetroffen. Een aftreksel is een zeer veel toegepast middel tegen koorts. De buitengewoon bittere smaak is echter geen bezwaar. Uitwendig wordt een afkooksel tegen schurft gebruikt.

W. F. W. Schardijn.

•

In H. A. van Hien, "De Javaanse Geestenwereld" staat (op pag. 25, 3de Deel):

Sambi loto: Deze plant staat wegens haar grote geneeskracht tegen kwaadaardige koortsen, bloedvergiftiging en maagziekten bij de Javaan in hoog aanzien, waarom zij vereerd wordt.

Wie een "Kloppenburg" heeft, kan de plant daar natuurlijk ook terugvinden.

Red. T.T.

Een leuke brief

Uit Amerika kregen wij ter inzage deze brief van een jonge Indonesiër op doorreis door Duitsland en Nederland naar de States. We plaatsen deze (toch anonieme) soerat om een indruk te geven van wat er bij een reis door Europa in een handvol waarnemingen direct blijft hangen - het geheel doet denken aan de stijl van het dagboek van Samuel Pypes. Leuk is dat deze brief geschreven werd in het Nederlands!

Beste Pang,

"Wij willen Holland houden, ons Holland fier maar klein", aldus een stuk "Kun je nog zingen, zing dan mee". Holland is inderdaad mooi, de mensen zijn vriendelijk, het eten lekker, worst of kaas heerlijk, vergeleken met die van hier. Verkades etc. de croquetjes, saucijsbroodjes, soepen, enak sekali, apa lagi gerookte paling of gestoofd, bener2 enak banget, maar hopeloos zeg, geen badkamer. Je moet maar behelpen met een wastafel en mandi-mandi seperti burung, je bovenlijf een beetje nat, verder niks. Drie dagen heb "half ngepet" toen bij een kennis gegaan die wel een badkamer heeft. Ampun Pang, net onze dapur van Tjikakak, je moet eerst klimmen om niet te vallen de opening boven is uitgehold en daar moet je bijna 1 meter hoog staan. Enfin, je kunt wel inzeepen en dit is, "what you call" baden op een eerste verdieping. De w.c. bestaat slechts uit een closet, wat papier, verder ook niks, maar dan ook niets. Geen fles, geen water, alles gaat met "afvegen", Katjidateuing!

Pantesan ja, de mensen ruiken net als balang sangit-tumbila gestampt en dan biang tjuka erbij.

10 dagen met Lourdes tour via België, Frankrijk met mooie plaatsen verder tot Gaverni bij de Pyreneen aan de Spaanse grens. In Lourdes zelf 4 dagen. 7 dagen in Berlijn, drie dagen in Zeist in een kasteel gelogeerd en in het bosch. 2 dagen in Amersfoort bij de Dijkjes. De rest in Den Haag en grotendeels in Amsterdam. Scheveningen mooier dan Santa Monica, Rotterdam. Het Loo even aangekeerd bij BW Juliana en verder de kleinere plaatsen. Allemaal mooi schoon, hanja satu jang paja, niet alle huizen hebben badkamers, de w.c. bagus, closet glimmend, geen water.

In een van de hotels in Frankrijk krijg je een badkamer met 5 douces, 1 van boven, 2 van opzij en 2 van onderen. Sta je onder de douches, dan word je grondig bespoten, zelfs je anoe krijgt een goede beurt, poko alle hoekjes en gaatjes disemprot.

Sight seeing in Berlijn en in een week heb ik meer gezien dan de Duitsers zelf.

Het was in Scheveningen, Zondag erg ramee, een echtpaar was lustig rauwe haringen te kauwen, zag waarschijnlijk een heel goede dames-sobat vanuit Indië voorbij komen, het wederzien was geweldig. De tamu kreeg omhelzingen gepaard met vele zoentjes en grote zoenen van beiden. In minimum van tijd was haar make up weg, kerna betjek met haringplassen. Harum deh.

In Berlijn zag ik een meneer smakelijk brood eten met als beleg babi of rauw koevlees getjngtjang. Kanibalen, de moderne bedoel ik, eten tenminste gerookt vlees, maar vinden 100% djidji zo rauw op te peuzelen. S'lands wijs, s'lands eer. Weet je dat het in Berlijn krioelt van de weduwes? Heb je opgemerkt dat er zeer veel zoenlustige dames zijn die "gewoon" zijn royaal, baru kenal, zoenen uit te delen? Masi mending di halaman kampung kita ja, b.v. Pasirkaliki, soto van de overkant en dan rudiak ulek in een grote tjowek, bereid met veel sambel van Tidja, dat is werkelijk smakelijk en eetbaar, apa lagi met veel trasi, seminkin sedep.

Met hartelijke groeten van
je vrind
Tjo

DE KLEINE HERDERSJONGEN EN ZIJN KARBOUW

Wakidjan was de zoon van een tani. Zijn vader bezat sawahs en een aantal karbouwen, die de kleine ongeveer negenjarige jongen hoeden moest. 's Middags leidde hij ze naar de rivier om ze schoon te schrobben en daarna naar de kraal terug te brengen.

Toen één van de karbouwen kalven moest, beloofde zijn vader hem de goedèl (kalf). Wakidjan was trots op zijn bezit en zorgde extra goed voor het jonge dier dat na drie jaar tot een forse karbouw was opgegroeid. Aangezien de tani nu twee stieren bezat, besloot hij één te verkopen. Eén exemplaar was genoeg voor de teelt en bovendien had hij zoveel plaats niet in de stal· Wakidjan verzette zich zeer tegen het plan van zijn vader en daarom besloot deze heel voorzichtig te werk te gaan.

Heel vroeg in de ochtend haalde hij de jonge stier uit de stal en trok, nog zonder zijn kopi toebroek gedronken te hebben, naar de vee-pasar. Onderweg besloot hij even wat te gebruiken in een warong, en bond daarom het dier vast aan een boom langs de weg. Nauwelijks had hij zijn koffie genuttigd en zijn strootje opgerookt, of hij zag hoe de karbouw zich losrukte en wegrende. Wat was er gebeurd? Een katjong was langs gekomen en had het dier zitten strelen. De karbouw, die gewend was aan de liefkozingen van zijn kleine baas, had zich niet verzet totdat hij een orong-orong *) in zijn oor voelde, waar de kwajongen voor verantwoordelijk was. Dol geworden rende hij alles wat hem in de weg stond omver en vluchtte tenslotte de riettuinen in. De veldpolitie (toen nog politiedienaar geheten) werd gealarmeerd, die weldra met hun karabijnen om het rietveld geposteerd stonden. Niemand durfde tussen het riet, ook de eigenaar niet.

Intussen was de kleine Wakidjan, die zijn geliefde metgezel miste en wist in welke richting hij zoeken moest, aangekomen. Voordat de politie of de omstanders hem tegen konden houden, was hij in het rietveld verdwenen om na enige tijd met een gedweeë karbouw achter zich aan, weer te voorschijn te komen. Rustig klom hij op de rug van het dier en reed huiswaarts.

Er bleef de tani niets anders over dan ook naar huis te gaan en van de verkoop van de jonge stier af te zien.

*) orong-orong = de Javaanse mol (talpa javanica) een insekt van plm. 2½ cm lang en bijna 1 cm dik, met graafpootjes; in je vuist vastgehouden kunnen ze een vreselijk brommend geluid maken.

R. F. Doelitzsch

Aan Opak en Imogiri

Even uitrusten in een bootje aan de oever van de Kali Opak tijdens een wandeltocht.

Toen ik de hierbij ingesloten foto's weer in handen kreeg, riepen ze oude herinneringen in mij op.

We woonden — pas getrouwd (1918) — op de suikeronderneming "Barongan" in Djocja en maakten vaak met diverse kennissen, allen employe's van de suikerfabriek, verre wandelingen, waarvan één leidde naar de brede Kali Opak.

Aan de oever lag een bootje gemeerd, dat door ons ontdekt werd en omdat we moe waren — na ettelijke kilometers te hebben gelopen, — namen we er bezit van en lieten ons in een gekke bui daarin vereeuwigen, zie foto I.

Maar nieuwsgierig als we waren naar belevenissen aan de overkant, duurde onze rustpauze niet lang. We braken op en liepen de rivier in, die op dat moment een lage waterstand had; maar desondanks toch zeer verraderlijk en tevens gevaarlijk blijft, vanwege de sterke stroom en de bodem, die uitsluitend uit zand en diepe kuilen bestaat. De oversteek was dus niet zonder gevaar en zeer precair.

Maar jonge mensen slaan zich met gemak door alles heen; we bereikten zonder incident de overkant (Imogiri). Het plaatsje, waar de grootheden van Djocja (Sultan, enz.) hun laatste rustplaats hebben.

Maar tussen oever en laatste rustplaats lagen ettelijke kilometers, die nog gelopen moesten worden. Halverwege lieten we ons nu midden op de weg, in de volle breedte ervan wederom vereeuwigen; natuurlijk moesten er ook enige katjongs op, als entourage; foto 2.

Amechtig en dorstig bereikten we uiteindelijk onze bestemming. Maar zagen tot onze grote teleurstelling slechts een ingang met hoge traptreden ± 50 cm.: foto 3. De djurukuntji stelde ons gerust en vertelde, dat we eerst al die trappen moesten beklimmen, om bij de graven te komen, en als troost voegde hij erbij, de treden te tellen, want bij de juiste telling zou er een lang gekoesterde wens in vervulling kunnen gaan. Gewapend met papier en potlood beklommen enigen van ons — w.o. ondergetekende — de trappen . Bij de 100ste raakte ik bijna in ademnood — ik was n.l. in verwachting van mijn eerste kind, maar toch weerhield het me niet door te zetten. Eindelijk — na 365 treden in totaal en elk van 50 cm. hoog — bereikte ik de laatste trap. Prompt bij mijn verschijning boven, kwam de grafbewaarder naar me toe en verzocht me beleefd en vriendelijk niet verder te gaan: "Verboden terrein." Fotograferen werd niet toegestaan.

Wat een teleurstelling — ik was ziedend — maar per slot, wat doe je er tegen. Toch nam ik alles in mij op en zag keurig onderhouden en mooie graven en naar mijn mening sliepen de doden rustig de sluimer van de vrede.

Na alles vluchtig bekeken te hebben, draaide ik me om en bij de aanblik van de diepe afgrond, zonk me de moed in mijn kleine teen.

Toch moest de terugtocht aanvaard worden. Na enige keren diep adem te halen, begon ik aan de afdaling.

De kennissen, die beneden waren gebleven, verrichtten toch wel goed werk. Voor een gulden hadden ze enige degans (jonge klapper) laten plukken, die ons goede diensten bewezen, nl. onze dorst lessen met hun frisse en zalige inhoud.

Dit is dan mijn herinnering aan Imogiri.

H. E. Desmet

...Halverwege lieten we ons midden op de weg vereeuwigen...

Het gezelschap op de treden van de trappen naar de sultansgraven te Imogiri.

ONVERGETELIJK NIEUW-GUINEA

Een zeiltochtje met wat hindernissen

Iedereen noemde hem Entjèh Pendék, de kleine Chinees, wat bejaard, kort van postuur, vitaal en erg kwiek in zijn bewegingen. In de periode van de paradijsvogeljacht was hij een taai en verwoed jager en daarna een mini-exporteur van copra en parelmoerschelpen en gesettled op het eiland Komambang-besar, waar hij een kebon klappa exploiteerde.

Steeds gekleed in een sober badjoe Tjina met knopen van een opgenaaid gevlochten balletje van draad en verder een tot de knieën reikend zwart broekje. Gedurende de tijd dat de Angin Timoer weer waaide, nodigde hij mij uit om naar zijn negorij te gaan op zoek naar parelmoerschelpen. Waar ik toch een rustperiode had totdat ik weer het binnenland in moest voor de winning van Gom-copal, nam ik zijn uitnodiging aan.

De groep Komambang, liggende ten noorden van Sarmi, bestond uit 3 eilandjes, t.w. Komambang-besar, Komambang-ketjil en Komambang-kosong. Deze eilandjes lagen in een zeer rijk visgebied alwaar ook in een vrij grote hoeveelheid de bea-soesoe en de bea-boelan (parelmoerschelpen) te vinden waren.

Met een vlerkprauw en 4 papoeasche roeiers vertrokken we van Bagan-Serwar, een dorp ten oosten van Sarmi.

Bij de start liet het weer zich goed aanzien doch halverwege Sarmi-Komambang-besar kwamen plots hevige rukwinden opzetten, die golven met schuimkoppen deden ontstaan. De prauw danste en de aan de séma-séma (uitsteeksels waaraan de drijvers links en rechts waren vastgemaakt) verbonden drijvers smakten hevig spattend met gekraak in het water. Het zeil moest gereefd worden en als een slavendrijver vuurde Si Péndék ons aan om harder te roeien en zijn krijsende stem klonk boven het geloei van de wind uit: satoe... doewa... satoe... doewa... dajoeng... dajoeng moe... forsee... forsee... (roeien, roeien met volle kracht). Een opkomende regen en een mistbank omhulde ons plots zodanig, dat we amper tien meter verder konden zien, waardoor we ons niet meer konden oriënteren en zodoende onze koers kwijt raakten.

Met een vloek stond Si Pendék van zijn zitplank op, doch omdat de prauw op dat ogenblik hevig helde viel hij met een kreet: "Toehan ampoeng" neer en tuimelde over boord. Als een rat kwam hij weer boven water. Ondertussen liet ik mijn peddel los, boog me over de prauw heen en kreeg hem bij zijn broekje te pakken. Het was beslist niet zijn beste broekje geweest want de kólór ervan brak en het broekje zelf kreeg een enorme scheur.

Toen we hem aan boord hadden getrokken grinnikten de papoea's bij het aanschouwen van de striptease, die ons klein kereltje ten beste gaf. Hij trok de kólór van zijn broekje helemaal uit en bond die vast om zijn middel. Daarna perste hij zijn nat broekje uit en hing dat over zijn kólór heen waardoor hij weer piekfijn was gekleed met een tjedako (lendendoek), de luchtige praktische dracht van de jungle. Na de storm kwam plots een stilte. De regen was opgehouden en ook de mist was weggetrokken. We waren oost-waarts afgedreven in de richting van Komambang-Kosong, waar we vanwege het vallen van de avond onze koers naar richtten. Met vallen en opstaan konden we de prauw uit de lichte branding naar land trekken. Terwijl wij ons gereed maakten om 'n bivak op te slaan kuierde Si Pendék naar een niet ver van ons gelegen open hutje, waar 2 papoea's druk bezig waren met het foe-foe-ën (roosteren) van vlees. We zagen hem druk gesticuleren met die mannen. Hoofdschuddend kwam hij naar ons terug en zich tot mij wendend zei hij met 'n verongelijkte stem: "Tjoba 'nir, itoe orang ada daging toetoeroega (schildpaddenvlees) Saja minta kapada dia: Sobat... dengerlah.. saja maoe belih sepotong dari itoe daging. Apa kau maoe. Oewang kah?... atau tembako... kah? Tjobah... apa kah dia menjaoet? Tjêê, terada! Dia orang tida baek moe!"

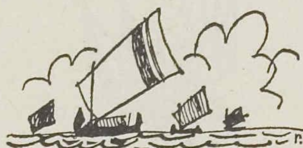
Mopperend nam hij plaats naast me. Dat: Tjêê, terada: wat in feite "Donders neen" betekende, zat de kleine man erg dwars. Na onze maaltijd bestaande uit sinolè (d.i. sago geplet in een hete wadjan), gepofte vis en wat klapper strekten we ons vermoeid neer en waren spoedig in slaap terwijl onze roeiers zo nu en dan het bivakvuur oprakelden.

In de vroege morgen werd ik gewekt door Si Pendék, die mij met opgewonden stem vroeg met hem mee te gaan naar het bivakhutje van de twee papoea's. Hun bivakvuur was gedoofd. Naar de 2 stil liggende mannen wijzend zei hij met verschrikte ogen: "Mati, moe".

Na het onderzoek constateerde ik dat die twee mannen inderdaad dood waren evenals de hond, die naast hen lag. Een van onze oude papoea-roeiers die ons was gevolgd, snuffelde in het hutje rond en haalde uit een nocking (zak van gevlochten draad), dat aan een dwarshoutje hing, een stukje toetoeroegavlees. Hij greep vervolgens mijn hand en leidde me naar een struikje waar het krioelde van mieren. Toen hij het stukje vlees tussen de mieren legde zagen we dat die beestjes na een korte schouw een zekere aversie toonden door zich snel van het vlees te distantiëren om vervolgens hun loop te vervolgen. De oude papoea legde zijn hand op mijn schouder en zei op het vlees wijzende: Toetoeroega tera baek moe. Daarmee wou hij mij te kennen geven dat het vlees giftig was. Vervolgens vertelde hij mij dat in deze streken weleens een "toetoeroega-karang" op het eiland kwam om hun eieren te leggen. Volgens hem mocht men het vlees van dat soort schildpad niet eten omdat het giftig was. Ondertussen waren er andere prauwen aangekomen met papoea's vanuit Sarmi. Nadat we hun de gehele situatie hadden uitgelegd, begroeven ze de hond in het zand en voerden met hun prauwen de doden onder klagend gezang huiswaarts. Ook wij maakten ons gereed om onze reis te vervolgen. Si Pendék nam mij voor ons vertrek even terzijde en zei wijzende naar de hut: Slamat 'nir, saja tida beli itoe daging. Itoe doewa papoea sebetoelnja orang baek. Daarna spraken we niet meer over het geval. Het was een heerlijke morgen.

Van het zuiden waaide vanuit de grillige blauwe toppen van de van Rees-gebergten een frisse koele landwind, die de zee zacht deed rimpelen. Het azuur van de hemel met voortijlende door de zon getinte roze dotjes van wolken in de heldere reine lucht gaven mede een aspect van volmaaktheid in dit stukje heelal. Nieuw-Guinea!

DAT

ABONNEES AMERIKA

Tong Tong niet ontvangen of beschadigd en U wilt gauw een ander exemplaar? Bij Roy Steevensz, 11543 Buell str., Santa Fe Springs, California 90670 kunt U er om vragen.

Naar Den Haag schrijven duurt lang!

PADANG "FOREVER"

Fort de Kock, heerlijk vakantie-oord op Sumatra, middenin de gezonde Padangse Bovenlanden. Een klein, maar verrukkelijk stadje, centrum van het toerisme.

Wat kon men vanuit Fort de Kock tochten ondernemen. Daar was de toverachtige schoonheid van de grote meren Singkarak en Manindjau. En de geheimzinnig-mooie Harau-kloof met zijn wonderlijke kleurafwisselingen tegen de machtig-hoge kalkachtige rotswanden, waartussen een duidelijke echo de bezoekers onvermoeid bezighield.

Dan was er ook de Anai-kloof met zijn heldere waterval dicht langs de weg naar Padang. Ook had je in de omgeving van Fort de Kock de donkere, vochtige druipsteengrotten van Baso, waar men zonder gids niet gemakkelijk de weg zou vinden. De gids in zijn voetsporen volgend zag je al die druipsteenfiguren in het licht van de fakkeldragers, grillig, huiveringwekkend, onaards. Je raakte geïmponeerd, en je was toch onnoemlijk opgelucht als je aan het eind van de tocht het daglicht in stralenbundels naar binnen zag schijnen.

De bergen en panorama's in de naaste omgeving waren ook zielsverheffend, wanneer men openstond voor de stem der natuur. Er ging een woordeloze invloed van hen uit. Dáár kon men zijn eigen nietigheid toetsen aan de ontzaggelijke grootsheid van de natuur, waar je zelf slechts een uiterst fijn, onopvallend onderdeeltje van uitmaakte.

Daar kon men ervaren, dat men één was met God's hele schepping, en leerde men ware ootmoed kennen.

Vanaf Fort de Kock kon men ook fantastische voettochten maken. Onze schoolreisjes bijvoorbeeld. Meestal ging men eerst een eindje met de bus, om daarna te voet de verschillende watervallen op te zoeken, romantisch verscholen tussen ravijnen en bergkloven. We gingen door alang-alang, over sawahpaadjes, bamboebruggetjes, soms dwars door een ijskoud stroompje heen, je paste op voor oeler boeloes en patjèts (harige rupsen en bloedzuigers). Wat een bof als je langs een suikerrietveld moest, want altijd was er wel een van de Minangkabause leerlingen bevriend met de eigenaar er van, en dan mochten we enkele stengels afsnijden, die we met elkaar verdeelden. Heerlijke zoete suikerriet, lekker tegen de dorst.

En dan hoorde je, al vanuit de verte het bruisende water, dat met kracht omlaag stortte. Je liep op het geluid af en dan stond je daar tenslotte, bij de waterval. Je ging langs frisbespatte chevelures en varens in allerlei soorten, vlijtige liesjes in allerlei kleuren met een waterdruppel als een parel in het hart. En als je dan zelf de spatten voelde in je gezicht, op je haar en armen en benen, en je keek òp naar die zilvermassa, die daar omlaagklaterde met een kracht en zuiverheid, dan dronk je die schoonheid met volle teugen in, met heel je ziel. Je voelde je innerlijk gezuiverd, en met nieuwe moed en levensverwachting ging je weer voort.

Fort de Kock zelf was beroemd om zijn Ngarai-kloof, het Karbouwengat, een schitterende "canon", waar eeuwen geleden een rivier moet hebben doorgestroomd, die de rotsen meer en meer uitgeslepen heeft. Onderin kronkelde nog altijd een ondiep, glashelder stroompje door de dalen. Op enkele plekken werden de sawah's uit dit riviertje besproeid. Ook kwamen de karbouwen, die beneden in het gat weidden, hier baden en drinken. Volgens geruchten moest er verder in het Karbouwengat (het was niet helemáál begaanbaar) nog ergens een wilde volksstam wonen, maar mogelijk was dit maar een verzinsel om de geheimzinnige sluier die over het mooie Karbouwengat lag, ongerept te laten.

Wel was het waar, dat het er krioelde van langstaart-apen, die soms hun verschijning tot in de Fort de Kockse straten maakten, of in de fietsenloods van de Muloschool probeerden de fietsbellen te klingelen. Ook kwamen ze op stille ogenblikken wel in het zwembad om te drinken.

Fort de Kock lag op 'n hoog heuvelterrein. De straten liepen allemaal op en af, wat soms erg inspannend fietsen was. Maar men vergat het ongemak spoedig want de uitzichten op verschillende plekken waren schitterend mooi: een bijzonder indrukwekkend panorama op het Karbouwengat, diepe dalen, hoogtes en laagtes, ruig begroeid met bomen en struikgewas; de rijstvelden met een enkel inheems huisje, en de smalle voetpaadjes die tegen de steiltes uitkronkelden, waar voetgangers als miertjes omlaag of omhoog sukkelden. Die voetgangers waren gewoonlijk afkomstig uit het dorp Kota Gadang, dat aan de overkant van het Karbouwengat lag, en bekend stond om zijn kunstnijverheid. Uiterst fijn handwerk werd daar vervaardigd, evenals zilveren sieraden in een soort kendariwerk.

Dagelijks kwamen de Kota Gadangers langs het moeilijke pad in weer en wind met hun koopwaar naar de Fort de Kockse markt. En de jeugd die de Mulo bezocht deed hetzelfde. Als het 's morgens nog donker was, kwamen ze met hun flambouwen langs de klim- en daalpaadjes met soms links en rechts kloven, bossen en afgronden... en hoe glad kon het in de regentijd niet zijn.

Er hing ook dikwijls een ondoordringbare mist in het Karbouwengat. Dan mochten de voetgangers onderweg niets anders doen, dan blijven staan tot de mistwolk optrok. Want de ravijnen waarlangs het pad ging logen er niet om.

Vanaf een bepaalde hoogte in Fort de Kock kon men op de hele stad neer kijken, dat was vanaf de torenklok, de Djam Gadang, die in het centrum van de stad stond. Men had een Europese en een inheemse wijk. Die inlandse huizen waren buitengewoon decoratief. Zij waren meestal op palen gebouwd, zodat men met een trap omhoog moest. Die trap, en de houten muren en ramen waren gewoonlijk kunstig met houtsnijwerk versierd en al die figuurtjes werden weer in vrolijke bonte kleuren geverfd. De daken waren gepiekt, sierlijk van zink of palmvezels gemaakt, meerdere pieken toonden het aantal stamdragers aan.

Ook de voertuigen, grobaks door de karbouwen getrokken, werden dikwijls met houtsnijwerk versierd, en hadden eveneens een spits-gepiekt dakje boven-op.

In die veelsoortige en veelkleurige schoonheid van deze omgeving, ging het hart van de kunstliefhebber wagenwijd open.

Land van bergen en van wouden,
land van Boekit Barisan,
Land, waarvan wij blijven houden
ook al zijn wij ver er van.
In dit land een band gesmeed,
blijkt na jaren gloeiend heet...

Prachtig land, dat wij beleefden,
achtergrond van onze jeugd,
waarin plant en dier doorweefden
ons patroon van levensvreugd.
Land van meren, wijd en schoon,
rijk aan zon en kleur en toon...

Onze mooiste "tienerjaren"
"sleten" wij in Fort de Kock.
Als herinnering bewaren
wij privé en ook en bloc:
Ngarai-kloof met siamang
en de dierbre Djam Gadang!

Mieke den Ouden-Hille

*

Kijk eens aan! Dat is nou wat je noemt een Hollands-Indische beschrijving van Padang, waar we zeker óók blij mee zijn. Maar een Indisch-Indische beschrijving zou namen noemen als: Davies, Maidman, Ruempol Hamer, Lievenstein, Townsend, en begrippen als rendang, gulai paku, dendeng blado en pangèh en plaatsaanduidingen als Hiligoo, Plein van Rome, Belantoeng... ajo, anak Padang! Kom tevoorschijn!

Met "Hollands-Indisch" bedoel ik het op de eerste plaats getroffen zijn door het pittoreske in natuur en stedenbouw (het direct houtsnijwerk en dakvormen zien b.v.) en verder het gebruik van Europese omschrijvingen van voedsel en drank (terwijl de Indischman b.v. direct zegt: degan of rendang). Ook het door het bezoek aan een waterval "zich innerlijk gezuiverd" voelen (omdat hitte en stof in de vlakte "onzuiver" aan deden). Ik wou dat voor Tong Tong meer herinneringen opgeschreven werden van Totoks die JONG in Indië rondkeken.

T.R.

Minangkabause - Maleise Spreekwoorden

Ajir tanang mahanjoetkan.

Stilstaand water doet verliezen = stille wateren hebben diepe gronden

Ajir djanih ikannjo djinaq.

In helder water zijn de vissen tam = in een geordende maatschappij leeft men rustig.

Amoeh pangkal dapè.

Kunnen is de oorsprong van het verkrijgen = Willen is kunnen

*

Apakah goenanja boelan terang dalem hoetan? Djikalau dalam negeri alangkah baiknja! = Wat heeft het voor nut of de maan helder schijnt in de wildernis, al zou het er ook helder worden als de dag, dan heeft dat voor de mensheid toch geen nut, want de wildernis wordt alleen bewoond door dieren. Maar als zij haar stalen spreidt over de bewoonde wereld, dan verheugt en verkwikt zij daarmede ons mensen, die er zijn gevestigd.

Spreekwoord ook een andere betekenis: In het bijzonder van toepassing op personen die hun kennis en bekwaamheid in dienst stellen van vreemde landen en niet genegen zijn, om deze aan te wenden ten bate van eigen land en eigen volk.

EEN PORTIE TIKOES

In „Het Vaderland" las ik het feuilleton over het redden van dieren bij de aanleg van een kunstmeer. Bij het lezen hiervan gingen mijn gedachten terug naar de begin dertiger jaren in Indië, tijdens de toenmalige „hausse" voor artikelen uit slangenhuid.

De uitroeiing van slangen op Java was enorm en op sommige plaatsen nagenoeg zó radikaal, dat de overlast van muizen te groot werd en alles wat eetbaar was door hen werd verorberd. Er bleef voor de bevolking niet veel meer over. Hun voeding moest van elders worden aangevoerd. Het Regentschap Madioen was een van de ergste die te lijden had. De landbouwvelden waren kaalgevreten.

Elke korrel die in de grond werd gepoot was de volgende dag verdwenen. Zelfs groenten waren voor hen niet veilig. Klemmen, vallen en vergiften verstrekt door de overheid brachten geen uitkomst.

Ten einde raad riep de regent zijn directe ondergeschikten bij elkaar ter beraadslaging. Het voorstel om premies uit te betalen per ingeleverde muizenstaart en zodoende de massale jacht aan te moedigen werd afgekeurd vrezende voor muizenkwekerij terwille van de premie, wat niet de bedoeling was. De regent zelf kwam toen met het voorstel om de bevolking aan te sporen muizenvlees te eten, want door die honger moest dat idee wel slagen. Ook al zou er muizenteelt door ontstaan, de massajacht daarop zou tot uitroeiing leiden, zo meende hij.

Dit plan werd dus goedgekeurd op één punt na. Namelijk of de godsdienst dit wel toestond. Enkele dagen later liet hij alle islamitische godsdienstleraren bijeen komen. In de koran vonden zij geen termen aanwezig die 't nuttigen van muizenvlees verboden. Daarna liet hij alle hoofden komen (dessahoofden incl.) en maakte bekend dat muizenvlees eetbaar was, dus zeer goed voedsel om de honger te verzadigen en buitendien: de koran verbood het consumeren van dit vlees niet. Hij droeg alle hoofden op om de bevolking aan te sporen dit vlees te eten. Als voorbeeld liet hij een vette muis slachten en na klaargemaakt te zijn nuttigen hij deze ten aanschouwe van zijn onderdanen.

Navolgers kreeg hij genoeg. Er waren ook die muizen gingen telen. Maar toch was het aantal lang niet genoeg om de plaag te bezweren of te verminderen. Eerst na veel invoer van katten en vooral toen de vraag naar slangenhuid verminderde en ten slotte uitbleef, verdween de plaag, doordat de slangenaanwas hersteld.

Of de regent na de eerste rat die hij het volk ten voorbeeld consumeerde, nog meer rattenbiefstuk of -satee gegeten heeft, weet ik niet. Maar men mag over zijn handelwijze zeggen wat men wil, voor mij was de regent toch iemand die alle respect verdiende.

Het bovenstaande is een van de voorbeelden, waar het verstoren van het biologische evenwicht toe kan leiden.

R. F. DOELITZSCH

P.S. Het verhaal mag dan „onsmakelijk" zijn, vele krijgsgevangenen in Japanse krijgsgevangenkampen weten uit ervaring met hoeveel smaak er werd gegeten van ratten, katten, honden, slakken, enz. In het kamp Johore „schoten" sommigen van ons muizen met de katapult, zelfs al kookte zo'n tjeroeroet in de sajoer helemaal weg! Eens zagen wij Australiërs een boenglon bakken in stacomb en toen geurig verorberen! De eters werden ziek. - Red.

PAPAïN

Een van onze lezers achtte het wenselijk in te gaan op het onderschrift van het plaatje van de "Festal"-advertentie (T.T. 15 augustus 1971, pag. 5) welke reactie wij hierbij laten volgen, daar wij meenden, dat sommige van onze lezers er interesse voor zouden hebben.

Papaïn is een enzym, dat voorkomt in jonge papaja's (getah) en in de jonge bladeren. Dit enzym maakt het vlees losser (mals) en het maakt de vleeseiwitten gemakkelijker verteerbaar. De gedroogde ruwe latex wordt uit Ceylon, Zd.-Afrika, Hawaii en Porto-Rico in de V.S. geimporteerd, waar ze in de chemische industrie wordt gezuiverd tot het kristallijne papaïn

Dit wordt verkocht aan slachterijen. Het slachtvee krijgt een zeer verdunde oplossing geinjecteerd in de halsslagader, wordt na 10 minuten gedood en dan geslacht. De Amerikaanse papaïnfabrikanten noemen dit product "a meat tenderizer". Via de corned beef van Zd. Amerika tot zelfs in Australia wordt papaïn in de conserven-industrie gebruikt.

Of het met papaïn behandelde vlees een afslanking van de mens (semar) bevordert? Verder weet ik niet of het Hoechst product "Festal" papaïn is. Mijn kokki maakte eens een vleesgerecht klaar met gebruikmaking van gekneusd jong papajablad. Het resultaat was voortreffelijk, het vlees was ook eerder gaar.

Ik kan mij voorstellen dat papaïn of jong papajablad goed te gebruiken is voor taai vlees van bagongs (oude zwijnen), kangeroes, meeuwen, krokodillen, haaien etc.

Pateh.

Leuke Rijmpjes

Manook platook mieber ngoelon
Motto ngantook djalook kelon.
(Vogel Specht vliegt Zuidwaarts.
Slaperige ogen verlangen omhelzing
(geknuffeld te worden)
Gremet, gremet, angsal selamet,
Tjepet, tjepet, dadie roewet.
(allemaal toonloze e's)
(Aarzelend, aarzelend, doch geluk brengend.
Haastig, haastig, verwarring brengend.)
Tobbat, tobbèl, iwah babbat, djangan tèwèl.
(een zinloze uitroep) een kluifje maag (gebraden) + gestoomde jonge nanka als groente. (djanganan)
Boeat saja roepiah,
Boeat kamoe ringgit.
Saja boeaja,
Kamoe bandit.
(Voor mij de gulden.
Voor jou de rijksdaalder.
Ik, de krokodil (boeaja in de betekenis van boef.)
Jij, de bandiet.)

Bijdrage van
Oma Tilly Guttenberg
(73 jaar),
Magelangs kind.

WIE WEET?

Een lezer laat mij een nogal oud boek zien. Op de titelpagina staat: "Oud-Hindoesch Keurjuweel; Fragmenten uit Ramayana en Mahabharata. Naar Fransche en Duitsche bron. Door: NELLIE". Vraag van deze lezer: wie zou weten wie die Nellie is? Want je proeft gewoonweg dat het een dame is die lang in Indië heeft gewoond. Misschien weet iemand het?

vervolg genealogie van Epecum

Karel van Erpecum, zie 51 n.l.

Johanna van Erpecum (1827-1896) Nr. 55: Gehuwd op 14 april 1847 met **Thijme Blonk Jurriaanse,** geb. 15-3-1827 te Rotterdam, overl. 15-2-1887 te Rotterdam.

Zij hadden zes kinderen t.w.

1. **Jurriaan Jurriaanse,** geb. 1849
2. **Geertruida Jurriaanse,** geb. 1850, beiden jong overleden.
3. **Bartha Jurriaanse,** geb. 1-10-1854, overl. ......
4. **Geertruida Jurriaanse,** geb. 21-8-1857, overl. ......
5. **Magdalena Johanna Jurriaanse,** geb. 31-10-1859, overl. ......
6. **Carolina Maria Jurriaanse,** geb. 27-5-1861, overl. ......

Gerrit van Erpecum, (1829-1910) Nr. 57. De 8 kinderen zijn:

71 1. **Geertruida Johanna van Erpecum,** geb. 6-12-1854, overl. 29-10-1886 te Schiedam. Gehuwd met **Maximilien Julien Francq,** geb. 24-6-1845 te Oudenaarde (België). Overl. ...... Woonde later te Lille (Frankrijk) Zes kinderen Francq volgen later, zie ná Nr. 87 tot 88.

72 2. **Karel van Erpecum,** geb. 9-10-1856, overl. (gesneuveld) 30-9-1894 te Mataram (Lombok). Gehuwd 28-5-1884 te Padang met **Letitia Wilhelmina Townsend,** geb. 31-3-1865, overl. 15-9-1934 te Batavia.
Hij kreeg de officiersopleiding in 1903 te Alkmaar, werd in 1892 Kapitein. Volgde de Krijgsschool te 's-Gravenhage en vertrok op 31-8-1894 per S.S. "Prins Alexander" naar Lombok (Ned. Indië) en sneuvelde op 30-9-1894 na de inneming van Mataram aldaar en werd te Ampenan begraven.
Zij hadden vijf kinderen, volgen later, zie 88 t/m 92 en 93 t/m 95.

73 3. **Nicolaas van Erpecum,** geb. 15-11-1858 te Schiedam, overl. 13-7-1916 te Schiedam.
Hij vertrok in 1875 naar Antwerpen en was daar fabrikant van diamanten. Ridder in de Orde van de Zon en de Leeuw van Perzië.
Ongehuwd.

74 4. **Gerrit van Erpecum,** geb. 10-5-1861 te Schiedam, overl. 7-3-1863 te Schiedam.

75 5. **Gerrit van Erpecum,** geb. 22-3-1864 te Schiedam, overl. 24-1-1920 te Antwerpen. Gehuwd met **Mathilde Maria de Jonge** op 1-9-1894. Geb. 16-9-1870 te Wilsijck, Prov. Antwerpen, overl. 24-1-1920 te Antwerpen; dochter van **Cornelis de Jonge** en **Maria Theresia de Pooter.** Zij woonden in Antwerpen.
Zij hadden drie kinderen, volgen later, zie 96, 97 en 98.

76 6. **Theresia Maria Ida van Erpecum,** geb. 20-6-1866 te Schiedam, overl. 10-4-1951 te 's-Gravenhage.
Zij bracht haar kinderjaren door in Lille (Frankrijk); kreeg daar piano- en vioollessen. Gehuwd met **Martinus Mathol de Jongh,** geb. 25-2-1860 te Brielle. Overl. 18-12-1941 te 's-Gravenhage.
Hij was architect bij de Ned. Spoorwegen en woonde in Hilversum en Amsterdam, en was gedurende 33 jaren (vanaf 1902) Secretaris-Redacteur van het maandblad "Vakopleiding" en leraar aan de avondschool voor handwerkslieden te Amsterdam. Hij deed dit werk uit liefde voor het streven naar een goede opleiding voor de jongelui op de Ambachtsscholen. Hij leefde, in volle overtuiging van het belang van een goede opleiding, geheel mee met de Vakopleiding en was steeds een trouwe vraagbaak voor iedereen. Hij heeft die Vakopleiding in juiste banen voortgestuwd en tot grote bloei gebracht, waarvoor hem grote hulde werd gebracht bij zijn aftreden als Redacteur.
Zij hadden 3 dochters, volgen later, zie ná Nr. 98, Nos 99 t/m 110.

77 7. **Laurens van Erpecum,** geb. 25-6-1868 te Schiedam, overl. 24-12-1904 te Brussel (België). Gehuwd op 5-5-1894 te Sèvres (Fr.) met **Blanche Antoinette Goga,** geb. 19-12-1869 te Melun, overl. ...... te Parijs.
Hij was handelaar-fabrikant in diamanten en woonde te Brussel. Zij hadden 1 dochter, t.w.

78 **Laurence van Erpecum,** geb. 26-2-1893 te Brussel. Verder geen gegevens bekend.

79 8. **Anna van Erpecum,** geb. 13-9-1873 te Schiedam, overl. 9-11-1963 te Amsterdam. Gehuwd op de 15e febr. 1900 te Amsterdam met **Dr. Hendrik van den Hengel,** arts; geb. 27-4-1873 te Rotterdam, overl. 16-8-1925 te Soerabaia.
In juli 1901 ging hij met zijn echtgenote als officier van Gezondheid naar Ned. Indië, resp. in Batavia, Pangkadjene (Celebes), Magelang en Bengkoelen. Hij verliet de militaire dienst en vestigde zich als zelfstandig arts te Buitenzorg tot 1915. Daarna werd hij Geneesheer-Directeur van het Hospitaal der Zuid-Banjoewangische Ziekenverpleging te Krikilan tot zijn overlijden in 1925.
Hij bevorderde lange tijd, als Voorzitter van het I.E.V. (Indo-Europ. Verbond) het saamhorigheidsgevoel der daar werkende Indo's.
Zij hadden drie kinderen, volgen later, zie ná Kleinhoonte van Os, Nr. 111 t/m 123.

Noot: Van de 8 kinderen van Gerrit van Erpecum, zie nr. 57, gingen er vier naar België en twee naar Ned.-Indië.

Carolina Maria van Erpecum, (1832-1862) zie **Nr. 58.**
Gehuwd op 12 maart 1857 te Schiedam met **Jan Pieter Greebe,** geb. 9-11-1833 te Schoonzewoerd, overl. 1872 te Utrecht.
Zij hadden 2 kinderen, t.w.
Jan Pieter Greebe, geb. 1858, overl. ....
Karel Greebe, geb. 1860, overl. ......
De eerstgenoemde is op jeugdige leeftijd overleden.

Karel Johannes van Erpecum, Directeur Verzek. Mij. "Schiedam", (1835-1912), zie **Nr. 60.**
Gehuwd op 5-10-1876 met **Maria Christina Constanta Johanna van den Bergh,** geb. 16-6-1856 te 's-Gravenhage, overl. ......
Zij hadden acht kinderen van Erpecum, t.w.

80 1. **Constantijn van Erpecum,** geb. 16-5-1879, overl. ......

81 2. **Karel Johannes van Erpecum,** geb. 16-5-1879, overl. 26-7-1879.

82 3. **Christina Johanna van Erpecum,** geb. 25-4-1883, overl. ......

83 4. **Maria Geertruida Laurentia van Erpecum,** geb. 9-3-1885, overl. ......

84 5. **Robert van Erpecum,** geb. 24-7-1887 overl. ...... Gehuwd met Mej. van Rossum, geb. ......, overl. ......

(wordt vervolgd)

KLEIN

Het is maar een klein foto'tje van een klein achtererf in Bandoeng. Toch gaan er voor mevr. Hoboken vele en rijpe herinneringen mee terug naar een tijd toen je zorgeloos van je "dolce far niente" kon genieten om drie uur 's middags. In los zittende, luchtige kleding, genietend van de intimiteit van een heel achtererf voor je alleen. Met alleen heel zachtjes het ssk-ssk-ssk van het strijkijzer van de baboe strika, verstrooid luisterend naar verre geluiden, niets wensend en niets willend - een halfuurtje eeuwigheid aan rust! Wie kan dat ooit vergeten?

Een Historisch Document

Het oude Nederlands-Indië, memoires van mr. J. A. Jonkman, Uitg. Koninklijke Van Gorcum & Comp. N.V., Assen - f 38,—.

*

Langzamerhand is de afstand tussen de gebeurtenissen in Indië vlak vóór en na de tweede wereldoorlog zo groot geworden, dat het de geschiedschrijver mogelijk wordt zich min of meer objectief op te stellen tegenover hetgeen zich in die bewogen decennia afspeelde. Gelukkig wordt bovendien het aantal dergenen, die zich geroepen voelen hun ervaringen in dat tijdsgewricht op schrift te stellen hoe langer hoe groter. Ook al zijn die ervaringen deels van persoonlijke aard, zij dragen er toch alle toe bij het beeld van die bewogen tijd vollediger te maken en aldus de mogelijkheid tot een oordeel over het Nederlands beleid enerzijds en de groei van het streven naar zelfstandigheid van de Indonesische nationale beweging anderzijds te versterken.

Het eerste deel van de memoires van mr. Jonkman, de laatste voorzitter van de Volksraad is daarom een welkome bijdrage tot de geschiedenis van het oude Indië, dat in 1942, met mr. Jonkman nog steeds in de voorzitterstoel van het vertegenwoordigend college, op zo tragische wijze te gronde ging. Wie intussen zou menen, op grond van de titel van dit eerste deel zijner herinneringen, dat mr. Jonkman inderdaad een schets van "het oude Indië" — naar zijn visie — zou hebben gegeven, zal zich enigszins teleurgesteld gevoelen. De titel werd gekozen terwille van de tegenstelling tot die van het te verwachten tweede deel van deze memoires, die zal luiden: "Nieuwe betrekkingen tussen Indonesië en Nederland".

Dit deelde de schrijver mede op een bijeenkomst ter gelegenheid van de officiële openbaarmaking van zijn boek op 13 september jl. Een belangrijke datum in het leven van mr. Jonkman: hij werd die dag 80 jaar en had dus dubbele gelukwensen in ontvangst te nemen. Wie het voorrecht had hem op die bijeenkomst "in actie" te zien, zal met bewondering hebben kunnen vaststellen dat de jaren geen afbreuk hebben gedaan aan zijn paraatheid en zijn vermogen tot indringende formuleringen.

Dat de ondertitel van zijn boek mij beter bevalt dan de het te veel belovende eerste opschrift vermindert mijn waardering voor de inhoud niet. Naast een groot aantal gegevens die betrekking hebben op de persoonlijkheid en de ontwikkeling van de schrijver en zijn loopbaan als rechterlijk ambtenaar in Indië geeft het boek een uitvoerige verantwoording van Jonkman's optreden eerst als lid, later als voorzitter van de Volksraad.

De waarde van deze memoires ligt vooral in de uitvoerige samenvatting van het politiek gesprek tussen Nederlanders en Indonesiërs in de periode vlak voor de oorlog. Soekarno heeft in die jaren eens gezegd, dat een oorlog in Azië zou leiden tot de onafhankelijkheid van Indië. Wie in het licht van de gebeurtenissen deze profetische uitspraak in herinnering houdt zal zich aan de hand van de thans door mr. Jonkman bijeengebrachte gegevens een duidelijk beeld kunnen vormen van de tragiek van de worsteling om tot een zekere overeenstemming te geraken omtrent de toekomst. Mr. Jonkman, zelf een zeer vooruitstrevende figuur, meent, dat het vooral de verouderde grondwetsbepalingen (stammend uit 1922) en de daarop gebaseerde, en dus eveneens verouderde bepalingen van de Indische staatsregeling zijn geweest die de armslag van de Nederlanders beperkten. Men mag daaraan toevoegen, dat de Nederlandse publieke opinie in het oude Indië voor verregaande concessies aan het nationalistisch streven evenmin rijp was.

Wat tenslotte de doorslag gaf was, na de bezetting van Nederland, het standpunt, dat zolang de Staten-Generaal onmachtig waren hun stem te laten horen, van enigerlei concessie aan de nationale beweging geen sprake kon zijn. Met dit standpunt schijnt de Londense regering, wier aandacht trouwens in de eerste plaats gericht was op de ontwikkelingen in het bezette moederland, het eens geweest te zijn — ofschoon zij was gewaarschuwd o.a. door een indringende en haast profetische nota van mr. Peekema, destijds adviseur van minister Welter in de regering-in-ballingschap. Jonkman citeert deze nota, die hem onbekend was gebleven totdat zij onlangs de openbaarheid bereikte, uitvoerig.

Mr. Jonkman's ambtelijke pad is niet over rozen gegaan en niet alleen zijn radicale instelling was daaraan debet, maar ook zijn optreden in een der meest geruchtmakende rechtzaken van de vooroorlogse periode: de zaak Margadant. Als officier van justitie te Makassar belast met een hernieuwd onderzoek in die geruchtmakende kwestie, toen namelijk de twijfel aan Margadant's schuld aan de verdwijning van een grote geldsom uit zijn kas zulk een hernieuwd onderzoek wenselijk maakte kwam hij in grote moeilijkheden. Het scheen zelfs of de Margadant-zaak het einde zou betekenen van zijn loopbaan. Margadant, tot gevangenisstraf veroordeeld, was inmiddels overleden en de zaak had dus voor deze, tot langdurige gevangenisstraf veroordeelde oud-BB-ambtenaar, die zijn onschuld altijd had volgehouden, geen betekenis meer.

Jonkman bleek na een langdurig onderzoek eveneens van Margadant's onschuld overtuigd, maar zijn poging om andere betrokkenen te doen veroordelen faalde op het oordeel van de rechter, dat bovendien voor de officier van justitie Jonkman in hoge mate pijnlijk was. Doch ook deze crisis overleefde deze merkwaardige man, die in zich een opvallende combinatie van eigenschappen vertoonde — en nog vertoont. Zeer vooruitstrevend, een typische associatie-man, een onverbiddellijke gezagsfiguur, wars van een oplossing door geweld van de verhouding tussen Nederland en Indonesië, een uitgesproken bewonderaar van het Oranjehuis — hoe deze schijnbaar uiteenlopende karaktertrekken harmonisch en konsekwent konden worden verenigd in één mens kan blijken uit deze waardevolle herinneringen. Met grote belangstelling zal men uitzien naar het tweede deel van deze memoires, want die zullen ook de periode omvatten, dat mr. Jonkman als minister van overzeese gebiedsdelen belangrijke invloed kon uitoefenen op de oplossing van het toen brandende vraagstuk van de toekomstige verhouding tussen moederland en kolonie.

En, als zovelen van zijn oude medestanders — Van Mook, Logeman en anderen — machteloos bleek een bevredigende solutie te bevorderen.

Civis.

Eénrichtingverkeer

Bijna zestig jaar geleden klom een "Baroe" vol goede moed de goenoeng in.

Hij meende een gunstige indruk te moeten maken, daaarom had hij zich gekleed in paarlgrijs gestreept flanel en zich een fraaie daarbij passende das gekozen.

Gewapend met zijn gunstige "papieren" melde hij zich bij de Baas, die hem recht hartelijk uitlachtte om zijn modieus uiterlijk en bij zijn poging de goede papieren te tonen, de dringende waarschuwing te horen kreeg: "Laat dat maar. Ik zal je gauw genoeg vertellen wat we hier aan je hebben.

IJlings spoedde de jonge man zich naar zijn tijdelijke woning om zich van zijn Europese vermomming te ontdoen en in een eenvoudige toetoep verscheen hij daarna op de tennisbaan ter kennismaking met de ondernemingsmensen.

Hij is die baas dankbaar gebleven voor de onverwachte verwelkoming, want het was in die dagen één van de vele goede kanten van het leven in de goenoeng, dat men zich niet in bochten behoefde te wringen.

De Baroe maakte spoedig kennis met nog zo'n goede kant, n.l. het "éénrichtingsverkeer" en daarvoor kwam de Toean Pandita (dominee) op het toneel.

Reeds de eerste zondag van zijn verblijf in de goenoeng kon de nieuw aangekomen Blanda een "kerkdienst" meemaken.

De voorafgaande zaterdag was de dominee al vroeg aangekomen en had die dag vele huisbezoeken gebracht. Hij was eenvoudig de woningen binnengewandeld en zijn opgewekt: "Spada" had de bewoners hem vriendelijk nodend doen tegemoet treden.

Het was hem wel overkomen, dat de gastvrouw, nadat enige woorden waren gewisseld, meende te moeten waarschuwen: "Weet U wel dat wij katholiek zijn?" Maar daarop had de zielenherder kalmpjes geantwoord: "Wat komt dat er op aan? Wij spreken immers over de Eeuwige Dingen waarin U ook gelooft!" En het afscheid was minstens zo hartelijk geweest als het welkom.

De Toean Pandita had ook nog tijd gevonden een uurtje te genieten van het forse spel der goenoengers op de tennisbaan. Hij zat naast een veteraan, die hem toevertrouwde, dat hij na zijn doop niet meer ter kerke geweest was en de joviale predikheer had gevat geantwoord: "Dan wordt het tijd, dat U morgen eindelijk eens niet spijbelt!"

De zondagmorgen behoefde geen klok geluid te worden. ieder die geen dienst had, ging naar het kantoor, waar de "Kerk" gehouden zou worden. Het was niet alles heilsbegeerte die getoond werd. Een hoog percentage beleefdheid jegens de gast was ingeschakeld, maar ze zaten er dan toch en zongen er de liederen tot Gods eer. Er werd een eenvoudig woord gesproken. Het was over Johannes 2, vers 17.

De dominee gaf geen zware preek weg en gebruikte geen "krachttermen", maar hij boeide het gehoor van zowat veertig mensen, die naar de maatstaf geldend in het vaderland tot zo verschillende "Richtingen" behoorden, op een wijze, die het ontrouwe dooplid deed zeggen: "De toean pandita weet het je alles precies te zeggen, maar het zou niks meevallen om dat vol te houden!"

Zo dikwijls de oudgast hier in het kleine Nederland 's zondags zijn medemensen het dozijn "Richtingen" ziet gaan, dan denkt hij aan zijn eerste kerkgang in de goenoeng.

J. van de Werf

*

Vertellingen bij de Lampoe Tèmplèk

Speciaal voor onze lezers die kinderen en kleinkinderen hebben om er mooie verhalen uit Indonesë aan te vertellen of voor te lezen, brengen wij in deze rubriek Indonesische legenden en sprookjes in heel eenvoudige stijl, ontleend aan leesboekjes voor de Lagere School van "toen froeher".

De Warme Bronnen van Songgoriti

Het was in de tijd van het machtige Modjopait. Een van de vorsten bezat een zeldzame kris. Een poesaka, die zéér heilig was. Alleen bij de grote feesten op de aloonaloon droeg de vorst het kostbare wapen, met bloemranken omwonden en eerbiedig groette ieder.

Op een morgen was de kris verdwenen. Een dief had het gewaagd ze te stelen. Wie kon het geweest zijn? Wie had de heilige kris uit de kostbare doeken durven wikkelen?

Wat een onrust en verslagenheid in Modjopait! Zou er geen ongeluk over de stad komen, nu de poesaka gestolen en uit de stad vandaan was?

Gisteren was ieder nog zo onbezorgd en vrolijk en nu zag men met wantrouwen naar z'n buurman, want die kon toch de dief zijn. Men zocht en zocht, maar de kris bleef weg.

Ook werden grote beloningen uitgeloofd voor het terugbrengen, maar niemand was zo gelukkig de kris te vinden.

Eens verzocht een mantri bij de koning gehoor. Driemalen had hij gedroomd, dat de vorst hem riep en dat hij de kris zou terugbrengen, de heilige poesaka.

Hij vroeg verlof de stad te verlaten om te zoeken. Ontroerd door zoveel liefde en trouw gaf de koning hem toestemming en ruim reisgeld.

De mantri verliet de stad Modjopait en zwervend over Java zocht hij de kris. Maar ook hij kon niets vinden. Jaren zwierf hij zo rond, ook over veel andere eilanden en hij kreeg heimwee naar Modjopait.

Maar hij kon niet zonder kris terugkeren. Z'n vorst verwachtte, dat hij ze terug zou brengen. Hij besloot daarom zelf een kris te maken.

Nu wilden de goden niet, dat hij zijn vorst een vreemde kris zou brengen en hem dus bedriegen zou. Geen andere mocht in de plaats komen van de heilige poesaka van de koningen van Modjopait. Daarom lieten ze steeds het smeden mislukken, tot eindelijk de mantri van wanhoop en heimwee stierf. In Songgoriti staat nog het aambeeld, waarop hij het wapen wilde smeden en het water, waarin hij het ijzer koelde, borrelt daar nog steeds op, heet van het gloeiende staal: de warme bronnen van Songgoriti.

Spruitjes met gehakt

Eén van de eerste dagen in een opvangcentrum.

Pietje van vijf zit met zijn ouders aan tafel. Mamma schept hem een portie op en maakt er een prakje van. "Zo en nu eten Piet:"

Pietje proeft, trekt een lelijk gezicht. Dat nieuwe eten...! En dit is wel 't ergste van wat hij ooit heeft gekregen. Hij legt zijn vork neer.

"Eten Piet, opschieten een beetje."

"Wil niet, 'k wil rijst."

"Hebben we niet, je moet eten wat je op je bord krijgt."

"Maar 'k vin niet lekker..."

"Niks mee te maken. We zullen 't nog langer moeten eten, dus léér 't maar lekker te vinden."

Hij neemt weer een heel klein prutje op zijn vork. Om zijn goede wil te tonen; en zuigt 't langzaam door de keel. Dan steunt hij zijn hoofd op zijn linkerhand en begint een berg te maken op zijn bord, waar hij een tunnel door heen graaft.

"Niet knoeien Piet." Mamma pakt hem de vork af en begint hem kleine hapjes te voeren. Hij verzamelt er een paar in zijn wangzakjes en slikt de hoeveelheid kokhalzend weg. En dan begint 't van voren af aan. Totdat mamma voor een gesloten deur staat. "Open je mond, Pietje."

"Neen," tussen zijn tanden.

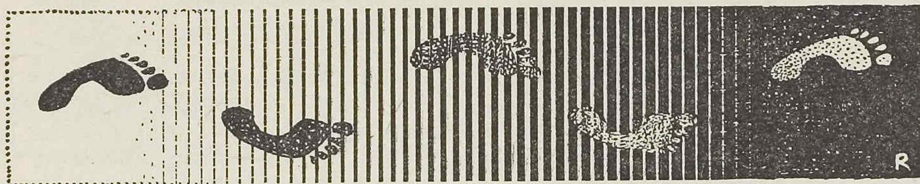
"Pietje..." Behalve zijn mond sluit hij nu ook zijn ogen. Pappa gaat er zich mee bemoeien. "Wil je je bord in de keuken leegeten." De andere mensen in de eet"zaal" beginnen al te kijken.

Pietje laat zich plotseling uit zijn stoel glijden, kruipt van onder de tafel naar 't midden van de kamer en huilt: "Mà-am... al dan... à-al... Mijn nek is toch al vò-òl......!"

Plantersvrouw

VOETSTAPPEN IN 'N ANDERE WERELD

„Bemaakt" met succes

Meestal hebben deze practijken een niet al te beste reputatie. Maar wat ik U nu ga vertellen, heeft gelukkig een happy end en het moet waar gebeurd zijn, want mijn Moeder heeft 't ons verteld en de magiër was mijn eigen Vader.

Mijn ouders waren toen nog in hun eerste huwelijksmaanden, dus nog kinderloos.

Op een vooravond kwam een jongeman, wij noemen hem maar gemakshalve Nono, dood-zenuwachtig en compleet over zijn toeren heen bij mijn ouders binnenstappen. Na de begroeting wederzijds ging hij zitten, terwijl hij nerveus zijn vingers liet kraken. U kent dat wel, zo tak-tak-tak, elke vinger en elk kootje apart.

Vader verzocht Moeder koppi toebroek klaar te maken voor henzelf en de gast, want het was merkbaar, dat Nono gekomen was, om Vader iets heel belangrijks te vertellen en de jongeman wat maloe was, om het in bijzijn van Moeder te doen.
En ja hoor, daar kwam het.

"Wah, Oom Abbi (Vader heet Albert), U kent toch wel si Deetje. Betoel, zij is een lieve meid en ik, sa betoel nja, ben wel verkikkerd op haar. Maar zo-even, ik ontmoet haar en ik groet haar: "Dag Deetje". Adoeh Oom, weet je wat zij doet, Oom. Zij antwoordt niet, zij groet niet terug Oom, maar vlak voor mij zij spuugt op de grond, zij draait zich om en gaat naar huis. Adoeh Oom, ik zo maloe en sakit ati, Oom. En ik gewoon mlompong Oom. Ik voel mij zo diep beledigd, want U weet, zij gaat nooit alleen wandelen, dus haar broertje en haar zusje waren bij haar en die hebben ook gezien, toen zij mij zo beledigde. Tjoba Oom, help mij toch om haar te balles.

Toen vroeg Vader hem: "Maar Nono, je moet me eerlijk zeggen. Diep in je hart, ben je nog steeds verliefd op haar?"
En Nono weer: "Ach Oom Abbi, U weet toch wel, ik ben al heel lang op haar verkikkerd en eerst was zij ook wel aardig voor mij. Maar sinds die Jan, die Sinjo Blanda hier in de buurt is komen wonen, doet zij zo blagga tegen mij en wil me gewoon niet meer kennen. Ik zelf, ben altijd vriendelijk voor haar gebleven, want ik houd veel van haar en zij weet dat. Maar deze beledeging Oom, U moet mij helpen deze te balles, Oom!"

Toen kwam Moeder met de koffie, maar Vader gaf haar een knipoogje, ten teken, dat hij met Nono nog wat te bepraten had en zij zich moest verwijderen om de jongeman niet kopschuw te maken.

Toen zei Vader: "Luister goed Nono, het is vandaag Maandagavond dus volgens de Javaanse begrippen Malam Selassa (Dinsdagavond), want voor hen komt eerst de nacht en daarna de dag. Malam Selassa is voor de meesten een minder gelukkige tijd, soms zelfs een pech-moment. Blijkens ook voor jou. Morgen moet je niets doen. Je moet wel veel aan Deetje denken, maar alleen aan haar zoals ze vroeger was en zoveel mogelijk zonder sakit atti (hartzeer) en hard proberen de belediging te vergeten. Natuurlijk is dit moeilijk, maar doe je best. Dan moet je op Woensdag naar de passar gaan en alle benodigde spullen voor een flinke sirih-pruim kopen, maar zonder liflafjes, zoals tjingkèh (kruidnagel), kopollagga (gardemon) en dergelijke. Dus alleen maar mooie, gave sirihblaren, kapoer (kalk), djambè (pinang-palm vrucht) en gambir (plantaarige kleurstof) en dat breng je dan bij mij. Donderdagavond, tussen licht en donker kom je maar weer eens langs, maar voor de tijd, dat Deetje haar wandeling doet."
Alzo gebeurde.

Toen Nono kwam, gaf Vader hem een netjes gevouwen komplete sirihpruim mee, met de instructie: Nono moest de sirihpruim goed fijnkauwen en het rode speeksel eerst dan uitspugen, als hij Deetje op de avondwandeling net gepasseerd was en vlak achter haar als 't mogelijk was, op haar voetsporen en helemaal niets zeggen. De fijngekauwde deeltjes moest hij doorslikken en verder helemaal niet meer speeksel spuwen, en regelrecht huiswaarts keren. Thuis moest hij de resten met een glas water naar binnen spoelen, zich afzonderen, met niemand spreken en opblijven tot minstens 1 uur 's nachts en onderwijl heel hard met liefde aan Deetje denken.

Er gebeurde niets; een week, twee weken.

Vader had intussen de hele geschiedenis aan Moeder verteld, behalve wat de uitwerking zal zijn. Dus Moeder wachtte ook in spanning af.

En op de derde Donderdagavond, om ± 8 uur, "Spada" uit de voorgalerij en daar stond Nono, stijf gearmd met Deetje.

Zij kwamen mijn ouders vertellen, dat ze over een maand gingen trouwen en mijn ouders de eerste waren aan wie ze het vertelden.

Deetje ging met Moeder mee naar achter, om de nodige spullen te halen ter viering van de blijde tijding. Het was een fles Port, die ze toevallig nog ongeopend hadden staan. En Nono bracht intussen verslag uit aan Vader.

"Wah, Oom Abbi, ik dank U van harte voor Uw hulp. Precies de volgende Donderdagavond, na die sirihkauwen Donderdag, kwam Deetje huilend en snikkend naar mij toe. U weet, gelukkig heb ik een voorkamer en 't was al zowat dit uur, dus al donker. Ik hoor zacht kloppen op mijn kamerdeur; ik maak open en daar stond ze. Eén hoopje ellende. Ze viel me om de hals en vroeg me snikkend om vergeving voor die beledeging door haar mij aangedaan. Ik was zo bingoeng (in de war) en blij, U begrijpt, want ik heb de hele week en dien avond heel sterk aan haar gedacht. Toen heb ik haar maar tegelijk ten huwelijk gevraagd en heb ik haar naar huis gebracht en meteen ook aan haar ouders toestemming gevraagd en gekregen. Gelukkig heeft niemand ons gezien dien avond en hebben wij het geheim kunnen houden tot vandaag en behalve haar ouders, bent U de eerste aan wie wij het vertellen."

Wel, het is een heel gelukkig huwelijk geworden en mijn ouders hebben hen meegemaakt tot ze 2 kindertjes hadden en de derde op komst.

Toen zijn mijn ouders naar een andere plaats weggegaan en hebben zodoende dat jonge paar uit 't oog verloren.

Dit alles vertelde Moeder mij, heel veel later en dat Vader ook deze kunst van de oude Pa Djiepieng heeft geleerd, om het **alleen ten goede** te gebruiken.

De namen van die twee heeft Moeder ook genoemd, maar die ben ik vergeten, dus heb ik ze maar Nono en Deetje genoemd. Misschien, als deze twee nog in leven zijn en ze dit in de **Tong Tong lezen,** is 't mogelijk, dat er van hun kant enige reactie komt om te bevestigen, dat ik dit alles niet uit mijn dikke duimen gezogen heb en dat ik niet jok. Betoel, soenggoe mati.

Pim

*

EEN MYSTERIEUS GEVAL

In de jaren 1935/36 woonde ik te Soerabaia in de Tjitandoeistraat. Achter op 't erf stond een jonge manggaboom met een stammetje van ongeveer 25 cm in omtrek. 't Boompje was plm. 2 meter hoog en had nog nimmer vruchten gedragen.

Op een avond stond ik tussen licht en donker op de overloop te praten met m'n baboe en haar dochtertje van 10 jaar.

Plotseling hoorden we alle drie een geritsel, komende uit de richting van 't boompje en wendden 't hoofd ernaar.

Wat we toen te zien kregen, heb ik nog nooit meegemaakt. De boom maakte nl. in onze richting een diepe buiging, totdat z'n bladerdos bijna de grond raakte en herstelde zich toen weer. Het was op dat moment volkomen windstil.

Hoe is 't mogelijk, dat zoiets kon.

C.A.

*

BEZOEK VAN OOM NICO

In 1939 woonden we buiten Java. Mijn Moeder had ik gevraagd bij ons te komen logeren na mijn grootmoeders overlijden. Ik reisde naar haar toe om haar af te halen. We reisden naar Batavia, omdat we ons daar zouden inschepen. Voor ons vertrek uit Batavia bezochten we een neef van mijn Moeder, die ziek lag in het C.B.Z.

's Middags stapten we aan boord voor onze thuisvaart. Twee weken later zouden we 't Kerstfeest vieren.

Op de 24e december werd de kunstboom uit de koffer gehaald en opgemaakt met schitterende ballen, harten, engelen, kaarsen, etc.

Omstreeks half 7 was de boom klaar en er werd gerust. Ik zat met 't zicht op de voorgalerij en tuin.

Eensklaps zag ik over de galerij lopen de neef van mijn Moeder, die we te Batavia in 't C.B.Z. hadden bezocht.

Ik zei: "Moes, daar loopt Oom Nico".

Veel en veel later kregen we bericht, dat Oom Nico overleden was op 19 december.

C.A.

Tjiwidej en de „Kanine Haarschneider"

Op 27 km afstand ten Z.W. van Bandoeng, 1100 m boven de zeespiegel, ligt in de Preanger het aardige bergplaatsje Tjiwidej met een koel en heerlijk klimaat. Mede door het prachtige panorama waarvan men even buiten de bebouwde kom kan genieten, hebben vele gepensioneerden zich daar gevestigd. Slechts enkelen woonden in het eigenlijke Tjiwidej. Het wonen buiten de bebouwde kom heeft verder het voordeel, dat men ook nog een vrij ruim erf heeft om er vruchtbomen en sajoeran te planten, wat de gepensioneerde de gelgenheid geeft zijn dagen nog nuttig en aangenaam te besteden. Ook aardappelen gedijen er zeer goed. Hebben de buren bovendien voldoende kippen, dan heeft men genoeg voor het dagelijkse menu.

Alhoewel Tjiwidej maar een kleine plaats is, is het toch een zeer belangrijk middelpunt voor het achterland, dat zich haast tot de Indische Oceaan uitstrekt en bijna geheel uit grote thee- en kina ondernemingen bestaat. Ook aardappelen worden hier veel verbouwd voor de uitvoer naar Singapore en de Zwavelfabriek "Kawahpoetih" staat ook vlakbij. Al die producten worden hier opgevangen door het eindstation van de S.S. en doorvervoerd naar de haven Tandjoeng-Priok voor verder transport over zee.

Ter plaatse had Tjiwidej ook nog een kleine industrie. Over deze industrie en zijn leider wil ik U het een en ander vertellen. Op een dag ontmoette ik bij een autoreparatie atelier een Duitser (een Hamburger, employé van het bedrijf). Al gauw raakten wij met elkaar in gesprek en op mijn vraag op welke onderneming hij werkte, kreeg ik als antwoord, dat hij ter plaatse woonde en van beroep Kaninen haarschneider was. "Wat zegt U?" vroeg ik hem en dacht natuurlijk dat hij mij voor het lapje hield, want van zoiets had ik nog nooit gehoord.

En omdat hij toch niet zo ver uit de buurt woonde, nodigde hij mij uit even bij hem te komen. Na een glaasje bier liet hij mij toen het bedrijf zien waar een dertig of veertig mensen werkten, mannen en vrouwen - bezig met het bewerken van geschoren en ongeschoren konijnenhaar.

De haren worden niet met de hand geschoren zoals men zou verwachten. Eerst worden de vellen geschraapt en soepel gemaakt. Dan gaan ze in de uiterst fijn afgestelde snijmachine, die de voortschuivende vellen ragfijn snijdt. De afgesneden ragfijne vellen vallen aan de voorzijde van de machine af en de vrij gekomen haren aan de achterkant. Deze wijze van scheren is om haarlengte te winnen. De huidafval heeft voor het bedrijf verder geen waarde en wordt door sawaheigenaars weggehaald om als mest gebruikt te worden. Dat snijden deed die Duitser zelf of door een hiervoor door hem speciaal opgeleide inheemse, dus goedkope, kracht.

Na de nodige behandeling met zuren gedurende een bepaalde periode, heeft de verzending plaats en door een lichte broeiing aan boord, (men denke maar aan de reis door de hete Rode zee) was het haar volgens mijn zegsman bij aankomst in Hamburg al direct geschikt om verwerkt te worden en wel voornamelijk tot vilthoeden.

De vellen komen uit Nieuw-Zeeland en Australië. De N-Z.se vachten zijn dikker en de haren langer. Voor de transactie's zorgde zijn chef, die de eigenaar van het bedrijf was en ook in Tjiwidej woonde.

Op welk uur van de dag ik deze mede eigenaar ook een bezoek bracht, altijd trof ik hem bij zijn glas door hem geliefde Java bier met de fles er naast. En vanzelfsprekend kreeg ik ook een vol glas van dat schuimend brouwsel met de fles er naast. En ik mocht niet naar huis eer de fles er naast leeg was. Deze kwam echter nooit leeg, want eer het zover kwam werd hij vervangen door een nieuwe geopende fles. Het was zo zijn vaste gewoonte om elke dag zo'n hele kist naar binnen te hijsen met of zonder hulp van gasten.

Gewend om 's morgens alleen een flinke kop koppie toebroek te drinken kreeg ik op de eerste dag dat ik hem bezocht, het ene glas bier na het andere, en U kunt zich wel voorstellen hoe ik toen over de weg naar huis moest voortstrompelen.

Door het overmatige bier gebruik kreeg de man op bepaalde tijden vlekken op zijn huid en zweren op zijn lichaam als gevolg van het gift dat hij iedere dag te verwerken kreeg. Dan moest hij naar het - Borromeusziekenhuis te Bandoeng waar hij onder steng toezicht stond en geen druppel alkohol kon bemachtigen. Na verloop van tijd verdween de ene zweer na de andere. Maar nauwelijks waren de laatste verdwenen of men miste hem in het ziekenhuis en dan zat meneer weer thuis bij zijn onafscheidelijke glas Java bier, tot dat Borromeus hem weer moest opnemen.

Eens gebeurde het dat hij zijn employe naar Tg-Priok zond om de haarzendingen en ook de geldelijke zaken te regelen. Zelf nam hij diens taak op de fabriek waar. Het was toevallig op het eind van de week, hari bajaran en het inheemse personeel moest uitbetaald worden. Middels de loonlijst riep hij de namen af en betaalde de lonen uit. Toen hij onder aan de bladzijde gekomen was, vergat hij het blad om te slaan en begon weer van boven af te lezen. En dit gebeurde van wege zijn al te benevelde brein. Als de lezer meent, dat hij daardoor geld had verloren of dat de anderen die niets ontvangen hadden hevig protesteerden, vergist hij zich. Toen de employe op de fabriek terug was, nam deze de kas op en ontdekte al gauw de blunder van de baas. Iedere werknemer stortte alles wat hij te veel had gekregen terug. Niemand die het in zijn hoofd haalde om ook maar een cent achter te houden, want deze fabriek betaalde de hoogste lonen uit de hele omtrek. En wie nog niets gebeurd had omdat hij op de achterkant van de loonlijst stond, ontving prompt wat hem rechtens toekwam.

Eens in de week stond een autobus gereed om het personeel naar de bioscoop te Bandoeng te brengen, en alle kosten kwamen ten laste van de fabriek.

Waarom moest die fabriek nou juist in Tjiwidej zijn? Dit heeft zijn voordelen. De plaats heeft volgens de bedrijfsleider de juiste vochtigheidsgraad. Werklonen zijn er zeer laag vooral ten opzichte van Australië in die tijd, en het vervoer rechtstreeks naar Hamburg van onbewerkte huid, dus huid met haar, wordt door zwaarder gewicht en groter volume te duur. En daarom: In Tjiwidej moet je wezen, in Tjiwidej moet je zijn!

R. F. Doelitzsch

*

APART AROMA?

Batavia, Gang Ketapang, in één der Europese huizen, met een groot erf.

Mevrouw ontdekte dat van de irrigator, die in de badkamer hing, de tuit of het eindstuk miste. Er werd overal naar gezocht, de kinderen en bedienden werden één voor één gehoord, maar het ding was weg en bleef weg.

Enkele dagen daarna betrapte de heer des huizes de tuinjongen er op dat hij achter de bijgebouwen zat te roken en als sigarettenpijpje gebruikte... het verloren voorwerp. Instede boos te worden, schoot de heer des huizes in een luide lach en trouwens wij allen.

Smakelijk roken! maar de sufferd wist ook niet wat hij in z'n mond stak.

VICTOR

Alleen bij vooruitbetaling. Minimum *f* 4,50 van 1 tot 3 regels, per regel meer *f* 1,50 meer.
Voor niet-abonnees dubbel tarief.
Maximaal aantal regels 6.
Voor adverenties onder nummer *f* 1,— meer voor opzenden van ontvangen brieven.
Voor opzenden brieven onder nummer naar het buitenland totaal *f* 2,— meer.

Oliev. schilderijen: flamboyant, hanengevecht, Bal. vrouwenfig.; Byou's, Joc. zilver, manchetkn., Batik stoffen. Bezichtigen volg. tel. afspraak 9-11 u. Tel. 070-600109

Gevr. Oud Ind. Koperwerk; uitvoerige besch. en uiterste prijs. Br. onder Nr. 2479

Mooie kamer(s), Benoordenhout, Den Haag, aangeb. v. dame, die mijn hulpbeh. Moeder wil verzorgen. 4 x p. wk. werkster aanw. Sal. en vrije tijd n.o.t.k. Br. onder Nr. 2480 of tel. 070-241852

Wie kan ons inl. huidig adres van onze ouwe vriend A. Ravenshorst, ex. Mat. Inspec. Knil? Tel. 08307-3532, E. Vosmaer, v. Spaenw. 21, Oosterbeek

Gevr. door Oud-Staatsspoorman: Gedenkboek v. d. Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië, uitgegeven in 1935. J. Pothoff, Slauerhofstr. 2^{1}, A'dam-W.-II. Tel. 020-133135

Te koop gevraagd a.u.b. enige Ind. Koperen voorwerpen. Tel. 070-684693

Wie heeft voor mij: "Dance and Drama in Bali" van Beryl de Zoete en Walter Spies en "Javaanse Volksvoorstellingen" van Pigeaud. Dr. H. P. Deys, Hof 25 Rhenen. Tel. overdag 08376-2481 en 's avonds 08376-2812.

Wie helpt mij aan het adres van Edwin Richard (Willy) Muller, geb. jaar 1919, ex-Marine-man? W. Bouwer, Sam. van Houtenstr. 20^{11} A'dam-1016

Gevr.: "ROSWHITA" door Marie Boddaert. Mevr. M. W. Bouwer-v. d. Weele, Sam. van Houtenstraat 20^{11}, Amsterdam - 1016

Gevr. Jungle Pimpernel door Ant. v. Kampen (oude uitg. + foto's) en Luuk's laatste Schooljaar door Minnie de Winter. Br. a. J. E. Walter-Lemaire, Vermeerlaan 34, Hilversum, of Tel. 02150-48720

Gevraagd Chinese Mini-tafeltjes van ebbenhout. Tel. 023-28 04 06

Ind. Dame zoekt grote gestoff. zit-slaapk. gebr. v. Keuk. bij Ind. Fam. of dame; buurt Fred. Hendrik-l./Valeriusstr. Opg. De Koning Knijff, Tel. 54 17 89

Wie weet iets van META DE HER? Vroeger op de Sf. "Bandjaratma"; later in kamp Tegal. Brieven onder Nr. 2481

Adres gezocht v. Mevr. Johanna Bekke-Herk door Hr. Sunatrio, Vosselaan 408, Nijmegen.

Prachtige Chow-Chow pup te koop voor *f* 500,— Reu, 4 mnd., kerngezond. Vader: Kwai-Thao of Liang-Müng-Keou. Moeder: Singa van Sebastopol. Inl. tel. 070-68 02 18

HEEL DEN HAAG SPREEKT ER OVER. KONING „ZANKER" HOUDT ZIJN INTOCHT.

wasautomaten

V.A. 2940 extra smal, 19 programma's . . . . *f* 778.— **NU *f* 580,—**
V.A. 545 zeer robuuste uitvoering . . . . *f* 748,— **NU *f* 580,—**
V.A. 450 de Zanker edelman . . . . . . *f* 1268,— **NU *f* 860,—**
V.A. 460 de KONING onder de volautomaten . *f* 1378,— **NU *f* 980,—**
Thermat 25 de super droogautomaat . . . *f* 518,— **NU *f* 395,—**
ZANKER intimat de mooiste, de betere, de fijnste volautomatische wascombinatie in roestvrij edelstaal . . . *f* 1188,— **NU *f* 860,—**

koelkasten

Tafelmodel 140 liter, gratis thuis bezorgd . . . *f* 308,— **NU *f* 195,—**
Breedfront 190 liter, gratis thuis bezorgd . . . *f* 520,— **NU *f* 375,—**
Dubbeldeurskast 240 liter, 50 liter diepvriesvak *f* 758,— **NU *f* 499,—**
Diepvrieskisten, diverse liter-klasse, reeds vanaf . . . . **f 575,—**
Koffiemolens, diverse merken . . . . **bij ons *f* 19,—**
Citruspersen, diverse merken . . . . **bij ons *f* 35,—**

M.J.A. Beijersbergen van Henegouwen N.V.
THOMSONLAAN 79 **TELEFOON 33.47.97**

Het hindert niet, of U geen ervaring heeft in de rijsttafelproducten-branche

Uw vechtlust en doorzettingsvermogen interesseert ons meer.

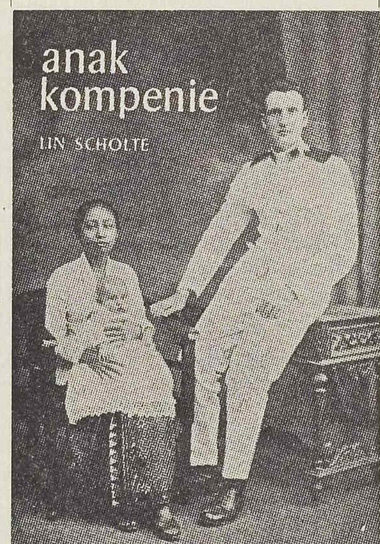
Indien een buitendienstbaan — het bezoeken van detailhandel — Uw belangstelling heeft en U heeft verkoopervaring, schrijft U ons dan een kort briefje, of...... nog beter belt U ons voor een afspraak.

Wij verlenen onze medewerking bij het verkrijgen van een woning in Emmeloord.

O. B. Kerger
Im-Export-Groothandel in rijsttafelproducten
Nagelerstraat 47 - Emmeloord
Telefoon 05270-4448 of 4888

plaats een ting ting altijd raak!

MOESSON

BOEKHANDEL TONG TONG
***f* 4,15 + *f* 0,50 porto**

Malaga — COSTA DEL SOL.
de WINTER nadert!
Heeft U reeds een bezoek gebracht aan **MIRALMONTE?**
Overwinteringen,
Permanente vestigingen,
Vacantie verhuur.
Incl. vliegtuigreserveringen.

Mm

Inl.: MIRALMONTE-Nederland
Nagelerstraat 47, Emmeloord
Postbus 73
Tel. 05270-4448 of 4888

conimex

"Gevraagd voor een van onze Duitse relaties in Dortmund een Indische/Indonesische dame voor de verkoop, de voorlichting en de demonstratie van Indonesische rijsttafelartikelen".

Kennis van de Duitse taal is vereist.
Brieven met volledige inlichtingen te richten aan:
N.V. CONIMEX, BAARN

BOEKHANDEL TONG TONG

Krijgsgevangenen in de Pacific oorlog
Direct verkrijgbaar bij Tong-Tong, tegen voorintekenprijs f 24,50

Het oude Nederlands-Indië
Memoires van Mr. J. A. Jonkman f 38,—

Oranje-Indonesië
Gedenkboek met kleuren- en zwart/wit foto's f 6.75

Koningin Juliana in Indonesië f 9,90

Ned.-Indië onder Japanse bezetting
Gegevens en documenten over 1942-1945 f 39,50

Dispereert niet
20 eeuwen historie van de Nederlanden door A. en H. Algra. 5 dln, per deel f 24,50

(Het 5e deel verschijnt omstreeks 15 november terwijl 1 en 2 opnieuw in herdruk zijn. Deel 4 bevat de geschiedenis van Indië.)

Ontspanningslectuur

Detectives van Robert van Gulik:

Nagels in Ning-Tsjo	9,90
6 Zaken voor Rechter Tie	7,90
Vijf gelukbrengende wolken	9,90
Fantoom in Foe-Lai	9,90
De parel van de Keizer	6,25
Klokken van Kao-yang	9,90
Halssnoer en kalebas	8,90
Het Chinese lakscherm	6,25
Labyrinth in Lan-fang	9,90

Vergeet het maar, S. Carmiggelt	6,50
Moderne Indonesische verhalen	9,90
Lachen met de leer, (humor rondom het geloof)	5,90
De stille kracht, Couperus	5,25
Oostwaarts, Couperus	14,90
Jungle	17,50
Kind in Tempo Doeloe	14,90
Soos en samenleving in Tempo Doeloe	25,00
De laatste Tempo Doeloe	29,50
Rijmpjes en versjes uit de oude doos	6,90
(Volgende maand 13,80!)	
Verzameld werk, Louis Couperus	17,50
Verzamelde gedichten Vader & Zn·	22,90
Geestige cartoons door Peter	5,90

TOKO TONG TONG

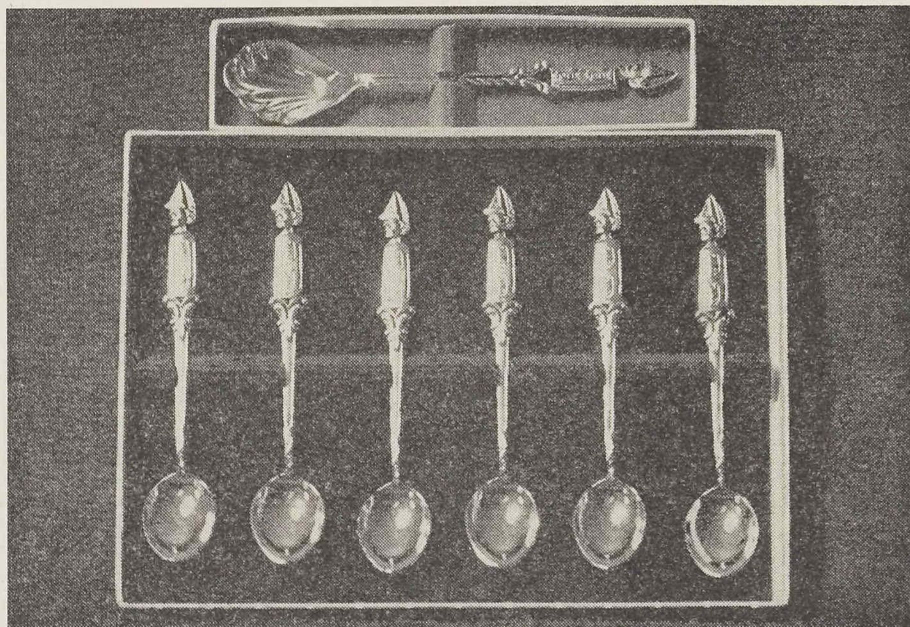
Pr. Mauritslaan 36, Den Haag, Telefoon 54 55 00
Dagelijks geopend van 9 - 4 uur
's Zaterdags van 10-1 uur

PROFITEER NU NOG VAN DE OUDE PRIJZEN. DE NIEUWE AANVOER VAN ARTIKELEN ZAL ONGETWIJFELD HOGER WORDEN IN PRIJS!

Droevig nieuws: de kerak gendar producent maakt niet meer. Reden onbekend, aan ons lag het zeker niet. Maar (voorlopig) dus geen rijst kripik meer in onze toko, jammer.
Satroe asem, zalig zuur en gezond! per ons 90 ct. per ½ pond f 2,— (plus porto 50 ct.)
Keuken-asem, zuiver en gezuiverd, zo klaar voor gebruik per jampot vol f 2,60 (porto f 1,—)
Kwee semprong, altijd vers, p.p. f 1,50
PAREM per blokje 80 ct.
Tegen rheum. pijnen, verstuikingen en spierpijn.
Mupa-balsem, het middel tegen verkoudheid, spierpijn en vele andere pijntjes f 3,25

Essences
Rozen - vanille - pistache - roomboter 85 ct.
rozen en vanille in voordeel fles van 100 cc f 5,—
Kleurstof voor uw koekjes, dawet
Groen - geel - rood p.fl. 75 ct.

Een nieuwe collectie kabaja-speldjes, haarspelden en armbandjes!
Djocja filigrain ringen f 12,50
Restanten Bali kleedjes f 5,—, Slamet
Mandi handdoeken 4 voor f 10,— (per stel met gastendoekje f 3,75)
Djapara houtsnijwerk dozen v.a. f 8,50, kandelaars f 8,50.
Decoratieve Chinese wandplaten f 7,50

Lang gewacht...... maar nu zijn ze er weer!
Tong-Tong lepeltjes, zwaar verzilverd, origineel en élégant.
Lepeltje per stuk f 3,75. Suikerschep f 5,— (inclusief porto). 6 lepeltjes met suikerschep f 25,— (inclusief porto)
Hoe meer U ze gebruikt, hoe mooier ze blijven!

Moet U wat kopen? Altijd ook even denken aan de Tong Tong TOKO en Boekhandel dan!

sekali
Van Nelle
tetap
Van Nelle

VAN NELLE